

YABANEL

KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

ALİ TANRIKULU
AZAD CAN
CAN YOKSUL
FAKİR BAYKURT
FETHİ SAVAŞCI
GÜLTEKİN EMRE
HASAN TÜTÜN
HAYRİ BARDAR
MAHMUT MAKAL
MESUT
OZANLAR
ÖNAL AKÇÖLTEKİN
Ö. BAŞARGAN
RUŞEN HAKKI
ŞENOL GÜLER
ŞERAFETTİN KAYA
YAVUZ AKÖZEL
YILMAZ GÜNEY
Y. Z. BAHADINLI
YURTSEVER

HALKIM BEN PARMAKLA SAYILMAYAN
SESİMDE PIRIL PIRIL BİR GÜÇ VAR
KARANLIKTAKİ BOY ATMAYA
SESSİZLİĞİ AŞMAYA YARAYAN

ÖLÜ, YİĞİT, GÖLGE VE BUZ, NE VARSA
TOHUMA DURURLAR YENİDEN
VE HALK, TOPRAĞA GÖMÜLÜ
TOHUMA DURUR BİR YERDE
BUĞDAY NASIL FİLİZİNİ SÖRERDE
ÇIKARSA TOPRAĞIN ÜSTÜNE
GÜZELİM KIRMIZI ELLERİYLE
SESSİZLİĞİ BURGU GİBİ DELERDE

BİZ HALKIZ, YENİDEN DOĞARIZ ÖLÜMLERDE.

PABLO NERUDA

sayı 12

Bu Sayıda

.Dünyanın En Güzel Kitabı-Fakir Baykurt.....	1
.Yılmaz Güney'den.....	4
.Burjuva Basınında Yılmaz Güney-Hayri Baydar.....	6
.Şiir-Demir Karakoyun,Ruşen Hakkı.....	7
.Kitap Düşmanları-Fethi Saygı.....	8
.Şiir-Ekinlenme-Gültekin Emre.....	10
.Öykü-Proleterleşmek-Yusuf Ziya Bahadınlı.....	11
.Düzenin Simgesi İki Tip-Mahmut Makal.....	14
.Şiir-Önal Akçöltekin,Hasan Tütün.....	15
.Öykü-Göçmen Kuşlar-Yavuz Aközel.....	16
.Şiir-Filistin'im Ben-Azad Can.....	18
.Öykü-Ölü Henüz Soluyordu-Özdemir Başargan.....	19
.İşkenceyi Kurallaştıran Savcılar ve Yargıçlardır-Şerafettin Kaya.....	20
.Halk Ozanları-M.Demir.....	23
.Şiirler-Zamani,Emekçi,Merdani,Rençber,İşçi Yoldaş,Yoldaş.....	24
.Ozan Yoldaş ile Söyleşi.....	25
.Şiirler-Mesut,E.Ünlüer,Can Yoksul,Mustafa Önal,Şenol Gürel,A.Tanrıkulu, Yurtsever.....	26
.Karikatür-Ali.....	26

YABANEL YAYINLARI'nın ilk kitabı YABANELDE HALK OZANLARI 3,5 DM. posta pulu karşılığında dergimizin adresinden temin edilebilir.

YABANEL

Aylık kültür ve sanat dergisi

Sorumlusu	: M. Demir
Abone ve yazışma Adresi	: Postfach 110321 1000 Berlin 61
Abone şartları	: Altı aylık 10 DM Yıllık 20 DM
Abone masrafı	: M. Demir Hypo Bank Konto Nr. 2500411430 Berlin-West
postalanır.	

Abone Olalım!

Değerli okurlar,

Yabanel'in 12. sayısını geç de olsa sizlere ulaştırabildiğimiz için mutluyuz.

Geçikmenin esas sebebini bir kez daha vurgulayalım. Maddi yetersizlik.

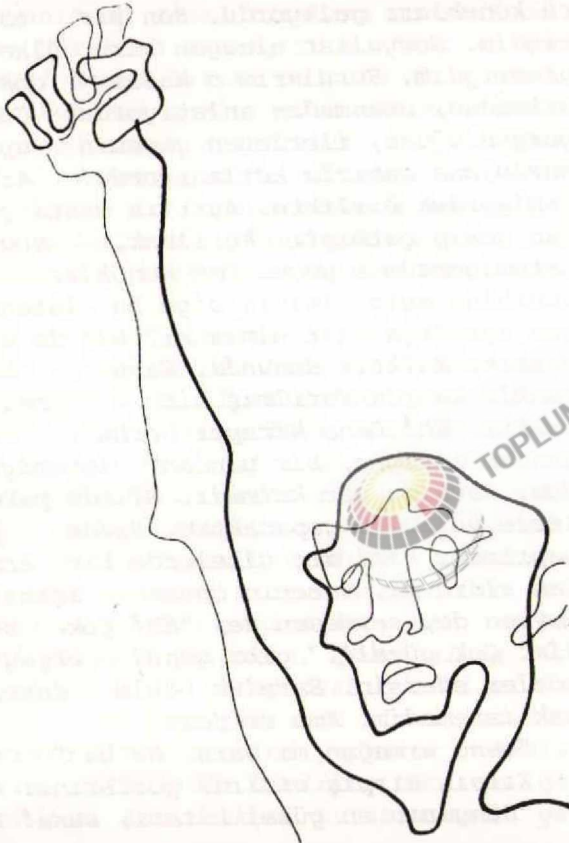
Bir de işin sevindirici yanına değinelim. Bundan böyle dergimiz daha fazla beyinin katkısıyla daha da güçlenerek sürdürecektir yayını. Birgün mutlak umursamazlığı, banane, adamsendeciliği de yeni emin adımlarla yürüyeceğiz. Dağıtım zorluklarını da yeneceğiz.

Yabanel'in demokratik kültür ve sanat cephesinin güçlü bir silahı haline gelmesi, her sanatçının, her sanatseverin, her YABANEL okuyucusunun fedakar desteklerini bekliyor.

YABANEL'e abone olalım, abone bulalım, eser yollayalım.

Saygılarımızla...

YABANEL

DÜNYANIN EN
GÜZEL KİTABI

FAKİR BAYKURT

Budapeşte'deki Avrupa Yayınevi yayıncı dillerden yapılan çevirileri yayımlar. Devlet yönetiminde büyük bir kültür kurumudur. Hem klasik, hem çağdaş yapıtları çevirip basarlar. Kitapların baskı sayısı ortalama on bindir. Macaristan'ın on milyonluk nüfusuna kıyasla çok iyi bir sayıdır bu, ortalama. Ama kimi yazarların kitapları 50-60 bin, Stendal 300 bin, Thomas Mann 400 bin, Balzac 600 bin, Tolstoy 620 bin basılmışlardır. Sapasağlam ciltli, kusuraşmaz dizilerdir bunlar. Fiatları elverişlidir, isteyen herkes alabilir. Kitaba ödenen para yemekten, ekmekten kesilmez. Bu yüzden yirmi günde, bir ayda biter basılan kitaplar. Ya evlere, ya da genel kitaplıklara girer. Satın almak isteyenler bulamaz. Yeni basımları beklemek gerekir.

Macarlar hoş insanlar. Ucuzun daha da ucuz olmasını istemişler baştan. Bu yüzden tel dikişli, karton ciltli kitaplar sürmüşler piyasaya. Örneğin Hemingway'in "Yaşlı Balıkçı"sı bir paket sigara fiyatına. Ama ilgi göstermemiş halk. "Acaba neden?" diye bir sormaca düzenlemişler. Sormacaya, "Yoksa lüks ciltli kitaplar mı istersiniz?" diye de bir soru koymuşlar. "Nasıl olsa bu soruya kimse yanıt vermez!" sanıyorlarmış. Oysa çoğunluk "Evet!" diye yanıtlamış. Yöneticiler inanmamış. İş sağ-

lama bağlamak için abone yönetimini düşünmüşler. Basılacak kitaplardan edinmek isteyenler parasını önceden yatıracak diye açıklama yapmışlar. Ne kadar insan para yatırmış biliyor musunuz? 50-60 bin! Lüks denilen güzel dizilerin basımına bundan sonra yönelmişler.

Bu gezide çevirmenim Bayan Judit Polgar'dı. İngilizce anlaşıyorduk. Romancı Timar Mate de benimle birlikte dolaşıyordu. Budapeşte'nin içinde, Kişköreş ilçesine yaptığımız üç günlük gezide sürekli birlikte olduk. Sadece Balaton gölü gezisine katılamadık. Ama Avrupa Yayınevi'ni görmeye birlikte gittik. Orada Bay Pakozdy Ferenc ile Bayan Sara Karig bize uzun uzun yayın yöntemlerinden ve sorunlarından söz ettiler. Demek bunca başarıyla birlikte gene de sorunları vardı. Dikkatimi çeken başka bir nokta, sadece sosyalist ülkelerin yapıtlarını çevirmekle yetinmeyip kapitalist ülkelerin yapıtlarından da seçip çevirmeleri ve basmaları idi. Hele kırk kitaptan oluşan bir "Dünya Halklarının Masalları Dizisi" yapmışlardı, çok hoş, çok cici bir şeydi. Ancak bu kadar güzeli yapılabiliirdi. Masalların seçimi, çevirisi, resimlemesi, basılması, kağıdı, cildi imrenilecek kadar güzeldi. Dizinin yönetmenliğini Sara Karig yapmıştı. Bir cildi de Türk halkının masallarına ayırmıştı. Her halde çok sevdiğimi anladılar, elde kalanlardan on cild ayırıp armağan ettiler. Gece odamda yatağıma aldım, hepsini teker teker okşadım. Uyuduğum zaman kitaplar kucağımda kalmış. Türk halkının masalları cildinin kapağını Kütahya çinilerinden biriyle süslemişlerdi.

Sara Karig bir sürü de dil biliyordu. Bir ara, "Sevgimden ve hayranlığımdan Türkçe'ye de başladım!" dedi. Daha konuşamıyordu, ama okuduğunu anlamaya başlamıştı. Yayınevinden ayrıldım, aklım orada kaldı. Durmadan Sara Karig'i düşünüyordum. Sarışın, yaşı elli dolayında, okumaktan, yazmaktan, metin seçmekten ve düzeltmekten gözleri bozulmuş, arı gibi bir kültür emekçisiydi. Tatlı da bir insandı. Vaktim olursa bir akşam evine uğramamı istemişti. Hepi topu on günlük bir geziydi benimki. Bu olanağı ancak ayrılacağıma yakın bulabildim.

Gene Timar Mate, Judit Polgar birlikte gittik. Budapeşte'nin içinde küçük bir evde tek başına oturuyordu.

Çayla birlikte şaraplar, peynirler, salamiler, paprika denilen biberler hazırlamıştı. Biri Slav, biri Latin alfabesiyle iki yazı makinesi vardı. Evinde de tıpkı yayınevindeki gibi durmadan çalışıyordu. Para için, ün için değildi çabaları. Ek ücretler, yan ödemeler almıyordu. Bilgilerini, bulgularını toplumsal yarar için kağıda döküyordu. Kısa tanışıklıklarda kolayca sorulmuyor, acaba nasıl bir öyküsü vardı. Örneğin neye kırılmış, darılmış da evlenmemişti. Ya da neye tepesi atmış da ayrılmıştı? Kendi kendine yeterek, ya da yeter görünerek yaşıyor, çalışıyordu. Acı yanlarını içine dürmüştü. Tatlı yanlarıyla sokuluyordu dostlarına.

Timar Mate ile Judit Polgar şarapların, salamilerin başında söyleşiye, Sara ile ben de kitaplara daldık. Onu koyup bunu çıkarıyordu. Duvarlar kitap doluydu. Birbirinden güzel ciltlere bakıp bakıp hayran oluyordum. Sara'ya olan hayranlığım da gittikçe artıyordu. Arada arkadaşlarımızın yanına gelip biraz şarap, biraz salami alıyor, gene gidiyorduk. Yemeyi, içmeyi unutuyordum. Sara da yemiyor içmiyordu pek. Üst üste dört beş tabaka camdan yapılmışa benzeyen gözlüklerinin ardından mavi mavi bakarak sorularımı yanıtlıyor, konuşuyordu. Sanıyorum, dünyanın her yanından bir sürü konukları geliyordu. Ben bir tane siydim. Sosyalist olmayan bir ülkenin yazarıydım. Sorularım o kadar çoktu, bıkmadan, usanmadan anlatıyordu. Günün yorgunluğuna, ilerleyen gecenin uykusuzluğuna sabırla katlanıyordu. Arada esniyorduk birlikte. Ayrılık saati çoktan gelip çatmıştı. Ayrılmak, uyumak istemiyordum o gece. Ama konuklar ev sahibine ayıp olmasın diye bu istenmeyen ayrılığa razı olmaz mı? Biz de öyle yaptık. Kalktık sonunda. Sara bana renkli kağıda sarılmış bir armağan uzattı. Ah! Gene kitaptı herhal. Bir yandan istiyor, bir yandan istemiyordum. Bavulda yer kalmadı. Elimde paketlerle yolculuk yapacaktım. Bizde pek yapılmaz, kimi dış ülkelerde bir armağan aldın mı, verenin önünde açarsın. Sevsen de, sevmesen de, "Ah! Çok sevdim! Çok güzel!.." gibi gönül okşayıcı sözler edersin. Sara'ya böyle davranmak istemedim. Ama sordum:

"Gene armağan mı Sara? Ne bu?"

Kırpış kırpış ettirdi gözlerini:

"Dünyanın en güzel kitabı, sarı! Bir

ayrılış armağanı.."

Bardaklarımızdaki son şarapları içmiştik. Günün yorgunluğu katmerlenmişti. Sallanıyorduk. Usulca sordum: "Açabilir miyim?"

"İstersen açarsın tabii!." dedi gülererek.

Açtım çabuk çabuk. Ah! Orta boy, güzel ciltli, kıyısı köşesi yaldızlı, şık mı şık, cici mi cici bir kitaptı. Dünya halklarının masallarından yeni bir cilt mi, yoksa bilmediğim büyük bir yazarın görmediğim bir yapıtı mı? Cilt kapağını okşaya okşaya açtım. İlk sayfasına, ikinci, üçüncü, beşinci sayfalarına baktım ki boş, baştan sona bomboştur. Güzel bir kağıttan ciltletmiş, yaldızlatmıştı.

"Dünyanın en güzel kitabı böyle bomboş mu Sara?"

"Yok öyle değil! Daha yazılmadı. Sen yazacaksın..."

Elimdeki cildi aldı, yeniden sardı kağıda. Omuzlarımda üç bin tonluk bir yükü Sara Karig'den, Budapeşte'den, sonra da Macaristan'dan ayrıldım. Bavulumun köşesinde, gömleklerimin arasında duruyordu yüküm. Öylece Türkiye'ye getirdim. Evimin el değmeyecek bir köşesine yerleştirdim. Sonra da buna yazılacak bir konu düşünmeye başladım. İnsan gönlü kimi zaman ne kadar yükseklerden uçar. Benimki de öyleydi şimdi. Dünyanın en güzel kitabını yazabileceğime yürekten inanıyordum. "Ama bu konu olmaz! Başka birini bul, bu da olmaz!." diye kendimi zorluyordum. Eşime dostuma bu güzel anıyı anlattığım, bu güzel cildi gösterdiğim de oluyordu tabii. Ama yazacağım konuyu aramalarım, evirip çevirmelerim bir türlü bitmiyordu. Bulduklarıma, tasarladıklarıma burun kıvırıyordum.

1965 yazı güze döndü. Güz kışa çevrildi. 1966 geldi. Ardından öteki yıllar sükun etti. Türkiye'de işçileri, öğretmenleri, yazarları, dostları, beni içine alan acı, tatlı olaylar oldu. Bir gece çok sayıda asker ile sivil polis evime gelip ortalığı aradılar, taradılar. Kitaplarımın bulunduğu odaları, yattığım yatağın altını üstünü bir bir elden ve gözden geçirdiler. Bir albay beni sorguya çekerken, öteki albay şu kağıt ya da bu kitap hakkında bilgi istiyordu. Bu gelişlerinde almak istediklerinin bir listesini yaptılar. Kağıtlarla, kitaplarla birlikte beni de götürdüler. Ama mahkeme tutuklanmamı ge-

rekli görmedi. Bir gün sonra salıverilmiştim. Bir hafta sonra yeniden geldiler. Bu kez daha çok öfkeliydiler. Daha çok kitap, dergi, yazı çizi ayırdılar. Ve artık liste yapmaya gerek merak görmediler. Bir çuvala ve üç karton kutuya doldurduklarını Cemse'lere attılar. İki üç saatlik bir çalışmadan sonra beni de alarak "Yıldırım" garnizonuna götürdüler. Beş gün sonra mahkeme önüne çıktım. İkincide oldu istedikleri. Tutuklanıp Hüseyin Gazi dağının eteğindeki Mamak cezaevine kapatıldım. Savcılar beş altı ay çalışarak çok büyük bir "iddia-name" yazdılar. Uzun uzun yargılandık arkadaşlarla. Uzun uzun da yattık cezaevlerinde. Cemse'ler dolusu belge Yargıtay'a gidip geldi. Yargıtay, askeri mahkemenin verdiği cezayı bozdu, akladı bizi. Onca süre haksız yere yatmış olduk.

Cezaevinden çıkınca "Köygöçüren" i yazmak istiyordum. Sara'nın verdiği cildi aradım hemen. Yoktu koyduğum yerde. Belki bir yere kısılmıştı. Aramayı sürdürdüm, bulamadım. Yoktu, belki sonra bulurdum. Hem de "Köygöçüren" geniş bir romandı, o cilde sığmazdı. Daha geniş bir zamanda arar bulurdum. Başka bir romanı yazardım ona. Neyi, hangisini diye düşünmeyi sürdürdüm gene. Sonra "Yayla"yı yazmaya karar verdim. Tama tam gelirdi. Her gönülde bir aslan yatmaz mı? Hem de gerçekten dünyanın en güzel kitabı olurdu. Roman kafamda iyice hazır olunca, Sara'nın armağanını yeniden aramaya başladım. Bu kez daha dikkatli arıyordum. Aradım aradım. Dün aradığım köşeyi, çantayı, çekmeceyi bugün bir daha, yarın bir daha aradım. Koydunsa bul!

Yoktu cilt. Yerinde yeller esiyordu. Kirgin, biraz da küskün, başka kağıtlar buldum, onlara yazdım "Yayla"yı. Aklım "yiten"deydi. "Yayla"dan sonra başka romanlar yazmaya hazırlandım, yazdım. Her hazırlanışta uzun uzun, sanki bulacakmışım gibi yitiğimi aradım. Ama gidenler gelseydi, mezardaki babam, ölmüş anam gelirdi. Gelmedi "dünyanın en güzel kitabı'nın yazılacağı güzel cilt.

Ara sıra arkadaşlarıma, "işte.." diye anlatırım. "Böylece yazılmadı dünyanın en güzel kitabı!." Acı acı güleriz karşılıklı. Sara'nın çok okumaktan, yazmaktan dışarlara fırlamış mavi gözleri gözlerimin önüne gelir, ondan da özür dilerim.

YILMAZ GÜNEY'DEN

AKDENİZ'İN DONU VE BUGÜNÜ
KONGRESİNDE YAPTIĞI KONUŞMA

Dünyamızda sosyal ve siyasal güçler savaş halindedir. Bu savaş, ekonomik, siyasi ve toplumsal alanda sürdüğü gibi kültür ve sanat alanında da sürmektedir. Buryuvazi, proletarya ile sınıf alanında çatışırken, burjuva kültürü ve sanatı ile, proletaryanın kültürü ve sanatı da çarpışmaktadır. Yine emperyalistlerin kendi aralarında kültür çatışmaları vardır. Kültür ve sanat hareketlerinin geliştirici ve itici gücü bu çelişmelerdir.

Kültürler sınıf mücadelelerine göre var olurlar. Ve sınıflar var oldukça kültürleri de vardır. Bugün dünyada var olan bütün sınıfların kültürleri sınıfların sosyal güçlerine göre vardır. Ege-men sınıflar, sınıf egemenliklerini korumak için kendilerine karşı olan sınıfların kültür ve sanatlarına karşı çıkarlar ve o kültürün temsilcilerini zor yoluyla susturmak isterler. Ancak halkın devrimci sesini susturmayı hiçbir güç başaramamıştır.

Gerici sınıfların kültürü de gerici-dir. Ve kültürlerin tarihi gelişimini durdurmaya çalışır. Ancak tarih ileriye bakıyor. Emperyalizm devrimci demokrat halk hareketlerini ve halkların kurtuluşunu engelleyemeyecektir.

Yine aynı biçimde, emperyalist kültür, devrimci halk kültürünü, devrimci ulusal kültürleri sonuna kadar yozlaştıramıyacaktır. Buradaki toplantı, halkların devrimci demokrat kurtuluş savaşından ayrı ele alınamaz.

TOPLANTININ YARARINI İNKAR ETMİYORUM. ANCAK! Sonucu belirleyecek olan masalar değil, sosyal, siyasal ve askeri savaş alanları olacaktır... Çünkü devrimci halkların kültürü, devrimci kavganın kültürüdür...

Kendi açımdan,

kültür ve sanat mücadelemi, ülkemdeki askeri faşist diktatörlüğe karşı mücadeleden, kürt ulusunun demokratik hareketinden ayrı tutabilir miyim?

LÜBNAN HALKININ KÜLTÜRÜ, İÇ SAVAŞSIZ DÜŞÜNÜLEBİLİR Mİ?...
Filistin halkı, kültür mücadelesini, İs-ra'îl'in işgali altındaki anavatanlarını kurtarma mücadelesinden ayrı ele alabilir mi?

Kıbrıs halkı, kültür mücadelesini, Türk ordusunun işgali altındaki topraklarını kurtarma mücadelesinden ayrı düşününabilirler mi?
GERİCİ ARAP REJİMLERİ ALTINDAKİ HALKLAR İÇİN, DEMOKRASİ KAVGASI KÜLTÜR KAVGASINDAN AYRI MI?...

Bizim şarkılarımız isyanı, onuru ve zaferi söyleyecektir. Ne zaman ki sosyal kavgamız kendini bütün dünyaya kabul ettirecektir, o zaman kültürümüz de insanlığın evrensel kültürü olacaktır...

Ne zaman dünya halkları arasındaki devlet sınırları kalkacak, ancak o zaman kültürler arasındaki sınırlar kalkacaktır...

Ancak şimdi, evrensel kültüre katkıda bulunmanın, evrensel sanata ulaşmanın tek yolu, ulusallıktan hareket etmektir. Bizim için kültür kavgası aynı zamanda:

Sosyal kurtuluş,
Demokratik kurtuluş,
ULUSAL KURTULUŞ kavgasıdır...
ZAFERE ULAŞACAGIZ...

İNGİLTERE "TORKİYE DEMOKRATİK HAKLARI SAVUNMA KOMİTESİ'NE MESAJ

Değerli arkadaşlar,

Onurlu yaşamın bir tek yolu vardır; onurlu yaşamak için mücadele etmek ve gereken zorlukları göze almadan yeni bir dünya kurulamaz. Uğraşımızı, dünya halklarının sürdürdüğü bu onurlu mücadelenin bir parçası ve dayanışmanın bir örneği olarak yürekten selamlıyor ve destekliyorum.

Faşizm, çeşitli milliyetlerden halkının günlük ekmeğinden canına kadar herşeyi tehdidi altında tutuyor. İnsan hakları ayaklar altındadır. İşçi ücretleri dondurulmuştur. Demokratik hak ve özgürlüklerin kısıntısı bile yaşamıyor. Basını, radyo ve TV'si, mahkemeleri, cezaevleri ve silahlarıyla faşizm, kan, ölüm ve demogoji kusuyor. Kürt halkını asimile etme çabaları yoğunlaşıyor. Türkçeyi, Kürdistan'da yabancı dil gibi öğreteceklermiş; sanki Türkçe Kürtler için yabancı bir dil değil. Zor ve aldatma yöntemleri el ele yürüyor. Kandı-

ramadıklarını, yıldırımadıklarını ise kana boğuyorlar. Çünkü faşizm, özünde güçsüzlüğün, çaresizliğin ifadesidir. Bugün onlar, silahsız halktan, halkın biraraya gelişinden bile paniğe kapılıyorlar. Bugün onlar, cezaevlerine doldurdukları, elleri ve ayakları bağlı insanlar karşısında bile korkak ve acizdirler. Acizliklerini silah sesleriyle, idam sehpalarıyla, işkence odalarıyla, son Diyarbakır örneğinde olduğu gibi toplu kıyımlarla gidermeye ve gizlemeye çalışıyorlar. Ama çabaları boşunadır; namluların, süngülerin önünde, idam sehpalarında, işkence odalarında susturuldu sanılan, faşizmi lanetleyen nefret ve isyan dolu çığlıklar ülkemizde ve dünyanın dörtbir yanında yankılanarak kulaktan kulağa ulaşıyor. İşte bugün burada yankılanan da budur; susturulmak istenen, fakat susturulamayan insan onurunun sesi. İşte bugün, burada, hepimizin aynı türküyü birlikte söylüyoruz.

"SAYILMAYIZ PARMAK İLE/ TÜKENMEYİZ KIRMAK İLE "

Çünkü biz halkız... ve yüreğimiz, sa-decekendimiz için değil, acı çeken, baskı ve işgal altında yaşayan bütün halklar için de çarpıyor. Bir halk düşmanı, bütün halkların düşmanı olmalıdır. Bir halkı baskı altında tutan, bütün halkları baskı altında tutuyor demektir.

İşte kendimizden bir örnek;

Türkiye'de, Kürt, Türk ve çeşitli milliyetlerden halkları baskı altında tutan namlular ile Kıbrıs'ı işgal altında tutan namlular ve bu namluların efendileri aynıdır.

Yine, Filistin halkını, Lübnan halkını kan, ateş ve gözyaşına boğan namlular ile Türkiye'deki faşist cunta aynı memeden süt emmektedir.

Ve Latin Amerika... El Salvador. Guatemala, Bolivya ve diğerleri...

Öte yanda Polonya, Afganistan...

Baskı, zulüm ve işgal nereden gelirse gelsin, karşısında durulmalı ve lanetlemelidir. Bir işgalciyi överek bir başka işgalciye karşı durulamaz. Bir zalime sırt veverek bir başka zalime karşı savaşılmaz. Zalim maske ne olursa olsun, her zaman zalimdir. zalimlere karşı savaşıırken, onların yordakçılarına ve mücadeleyi sulandırmak isteyenlere de savaşılmalıdır.

KAHROLSUN HER TÜRDEN EMPERYALİZK;

KAHROLSUN ASKERİ FAŞİST DİKTATÖRLÜK

İNGİLTERE FİLM ENSTİTOSONE GÖNDERİLEN MESAJ

Değerli arkadaşlar,

Davetiniz beni çok sevindirmişti; sizlerle beraber, "SÜRÜ"nün İngiliz halkı üzerinde uyandıracağı heyecanı paylaşacağımı düşünmüştüm... Ancak, elimde olmayan nedenlerle gelemiyorum. Üzgünüm... Fakat kırık değilim.

"SÜRÜ" en ilkel koşullarda, en zor şartlar altında bile, devrimci demokrat bir sinema adamının isyan dolu çığlığını ve içten ağıdını sizlere ulaştırıyor... Bu ses ezilen halkımın onurlu sesidir. Bu ses, herşeye rağmen baskılara direnişin, yasaklara, engellemele-re meydan okumanın yiğit sesidir. Bu sesi hiç kimse susturamaz. Çığlığımız, demokrat dünya kamuoyunu, halkımın ve ezilen dünya halklarının yüz yüze olduğu baskılara karşı hassas olmasına çağırır. Ülkem, faşist diktatörlük altındadır. Baskının ve zulmün demir ökçeli çizmeleri altında ezilmektedir.

Dünyanın hangi köşesinde olursa olsun, halklar üzerinde anti demokratik baskılar varsa, insan hakları ayaklar altındaysa, bu sadece o acıları yaşayan halkların değil, aynı zamanda dünya demokratlarının da sorunudur. Kim ki kendi dışındaki baskılara kayıtsız ve umursamazdır, onlar da baskıların ve zulmün suç ortaklarıdır. Artık bağırmanın zamanıdır. Ölüm kusan mahkemeleri, idam sehpalarını, işkence odalarını lanetlemenin zamanıdır. Emekçilerin, demokrat aydınların sesini sürgünlerde susturmak isteyenlere gür bir sesle DUR demenin zamanıdır. Onurlu yaşamının tek yolu budur...

Fizik olarak aranızda olamayacağım; ama sesimi, ve isyan dolu yüreğimin çarpıntılarını duyacağınıza inanıyorum. Şivan ve Berivan halkımın acılarını size ve İngiliz halkına anlatacaktır.

Birgün halkım zulmü yenecektir.

Birgün halkım kollarını saran paslı zincirleri parçalıyacaktır.

Birgün halkım zulmü yenecektir.

Birgün halkım kollarını saran paslı zincirleri parçalayacaktır.

Size ve İngiliz halkına sıcak ve içten selamlarımı iletiyorum.

Selamlar... Bin selam...

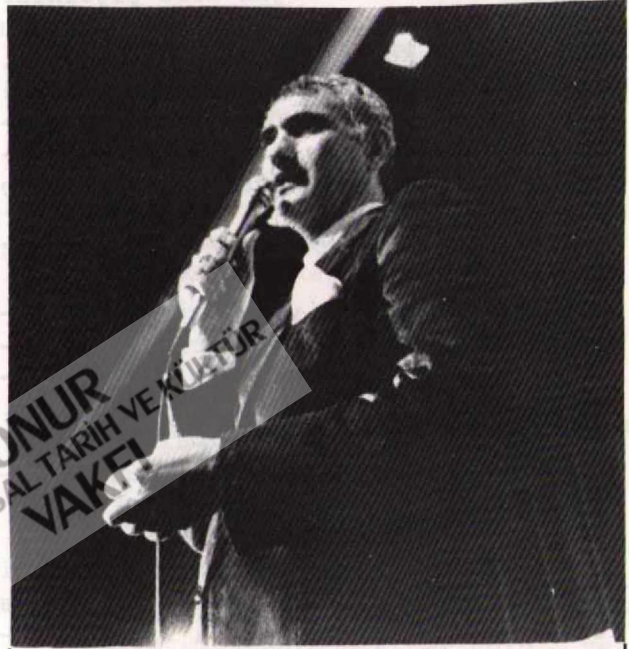
BURJUVA BASINDA YILMAZ GÜNEY

HAYRİ BAYDAR

Geçtiğimiz Mayıs ayında 35. uluslararası CANNES film festivali yapıldı ve ülkemizi temsilen Yılmaz Güney'in "YOL" filmi katıldı. Sonuçta "YOL" filmi üç birinciliğe layık görüldü... Yüreği insan sevgisiyle dolu, iyiden, güzelden yana olanlar buna sevinirken, kendi başarısı sayarken, karanlık dünyanın mikropları, ellerindeki olanaklarla tüm iğrenç yöntemlere baş vurarak bu üstün sanat olayını karalamaya çalıştılar. Aynı basın karıncayı deve yaparak büyük puntolarla "Avrupa'daki futbol elçimiz Engin yüzümüzü güldürdü" " Basketbolda Bulgaristan'ı bilmem kaç kaç yendik." Hele bir de işin içine Yunanistan girerse deyme gitsin bizim boyalı basının keyfine... Aylar sürer. Dünyada en büyük ödül olan "Altın Palmiye"yi alan Yılmaz Güney'e ise ateş püskürüyorlar. İnsanın aklına ister istemez şu soru geliyor: Acaba neden Türk egemenleri böylesi bir karalama kampanyasını başlatma gereği duyuyorlar? Bu ve benzeri sorulara verilecek yanıtlar onların gerçek yüzlerini ortaya çıkaracaktır.

Yılmaz Güney, halkımızın kanayan yaralarına parmak basan, açlığı, sömürüyü, tüm kötülüklerin kaynağını beyaz perdeye aktararak, kısacası kendisini yaratan halkın sorunlarını dile getiren, bu çalışmalarından dolayı sadece ülkemizde sevilen, yapıtları dört gözle beklenen kişi değil, yurtdışında da yapıtları ilgiyle izlenen devrimci bir sanatçıdır. Güney, sadece filmle de yetinmez, roman, hikaye vb. uğraşlarıyla da tanıyan, sevilen proletaryanın aydın bir kişisidir. İşte Güney'in bu konumudur ki, egemenleri şaşkına çeviren. Başka değil.

Egemenler, egemenliklerini sürdürmek için aldattıkları sınıfların, tabakaların uyanmasını, gerçekleri görmesini istemezler. Bunun için de akıl almaz uyutma yöntemlerine başvururlar. Karşı gelenleri, ya imha ederek, ya da binbir türlü bahanelerle hapse atarak susturmaya çalışırlar. İşte ülkemizde bilinçli bir burjuva senaryosuna kurban olan kişilerden biridir Yılmaz Güney. Güney hapiste susmaz. İnandığı mücadelesine orada da devam eder. Tüm uğraşlara rağmen koparamazlar halktan. Yapıtlarıyla, devrimci çalışmalarıyla yine halkın içindedir. Derken maskeli beşler iktidara gelir. Halk üzerinde beyaz terörün görülmemişi uygulanmaya başlanır.

UZUN İNCE BİR YOLDAYIM
GİDİYORUM GÜNDÜZ GECE...

Bu durumda Güney için habishanede kalmak: olaylara seyirci kalmakla eş anlamlıdır. Uygun bir anda yapılması gerekeni yapar. Yurt dışına çıkar. Cunta, avını kaybeden kurt gibi sağa sola tehdit yağdırırken, bir yandan da bu işe şaşar. Binlerce insan Güney'in neler yaptığını merakla beklerken, Cannes Film Festivalinde ilk defa ortaya çıkar. Ve büyük bir başarı elde eder. Bu, cuntaya vurulan ikinci büyük darbedir. Cunta durur mu? Kolları sivar, alıştığımız nakaratlarla; "Katil, Komünist, satılmış, Allahsız," vs. diye. Amaç şudur: halkımızın zayıf olan yönlerine hitap ederek, Güney'i kitlelerin gözünden düşürmek ve "YOL" filmindeki gerçeklerin

rini örtmeye çalışmak. Örneğin Hürriyet gazetesi film hakkında haber verirken şunları yazıyor: "İyi bir yapıt değil... Filmin iyi olan yönü Güney illerinde devamlı yolculuk yapılması, doğal güzelliklerimizin gösterilmesidir." Filmi seyretmeyenler gerçekten de böyle olduğuna inanabilirler.

Doğrudur cuntanın borazanları! "YOL" filmi öyle "güzellikler" sergiliyor ki, filmi seyreden Avrupalılar akın akın güney illerimize tatil yapmaya gidiyorlar! Filmde Hürriyet'in doğal güzellik dediklerine birkaç tane çarpıcı örnek verelim, konu iyi anlaşılсын diye. Urfa'da mayın tarlalarında öldürülen insanların traktör römorklarına doldurulup halka gözdağı verilmesi... Diyarbakır'da ufacık bebelerin yaşamından manzaralar... Siir ve dolaylarında azgın doğa koşullarıyla başbaşa bırakılan, terkedilen yoksul Kürt emekçileri... İşte Hürriyet gazetesinin güney illerinden turistik dediği "güzellikler"...

Yalan, üçkağıtçılık, namussuzluk, küfür, burjuvazinin mesleklerinden biridir. Bunlarda küfür, aciz insanların cehaletlerini örtbas etmek için kullandığı bir silahtır. Küfür dendiğinde Hürriyet yazarı Tahsin Öztin akla gelir. Öyleki Beyoğlu lümpenlerine adeta taş çıkartaçak kadar. Zavallı Tahsin! Babasının (ABD) öksüz oğlu! Ne yapsın? Başka birşey bilmez ki... Babası bunu öğretmiş! Hele bir Ergin Göze var ki; masum, eli kolu bağlı insanların ihbarcısı, TMMOB ve Barolar Birliği ile uğraşır. Sahibinin sesi doğrusu. Yiğidi öldür, hakkını inkar etme! İyi bir uşak..

Egemenler işin içinden çıkamıyorlar. Debelendikçe debeleniyorlar. Diyorlarki: "Bu yıl festivale ideoloji karıştı." Ne yani, festivalde faşist ideoloji yayılmadı diye mi yakınıyorsunuz? Doğru ya! Faşist ideolojiden başka bir ideoloji tanımazsınız...

Filmi değerlendirmek, onun hakkında fikir yürütmek herkesin hakkı olduğu gibi sizin de hakkınızdır. Ama neden bu hakkı kullanırken sadece yalan ve küfür edersiniz. Neden filmde gösterilenlerin gerçek dışı olduğunu dünya kamuoyu önünde teşhir etmezsiniz? Üstelik devlet olanaklarınız var. Yapamazsınız. Çünkü takke düşer, keliniz ortaya çıkar. Bir numaralı terörist, satılmış, mazlum halkların düşmanı, ABD'nin memurları olduğunuz ortaya çıkar. Bu du-

rumda Güney'e katil, satılmış demenize ne demeli? Yoksa kendi mesleğinizi mi ima yoluyla anlatmaya çalışıyorsunuz? Biz biliyoruz. Bilmeyenlere anlatmaya çalışıyoruz, bilmediğimiz pisliklerini de öğrenmeye çalışıyoruz.

Yılmaz Güney'i de tanıyoruz. Sizin gibi uşakları da...

Güney'i bağrımıza basıyoruz, sizi düşman ilan ediyoruz.

Hiç düşündünüz mü kandırdığınız insanların birgün gerçekleri gördüğünde, başınıza gelecekleri? Düşünmez olur musunuz, bütün çabanız bu uyanışı engellemek değil mi? Ama başaramıyacaksınız. Karanlık dünyanın karanlık insanları. Mazlum halkımız sizin düzeninizle beraber köşe yazarlarınıza da son verecektir.

Tahsin Öztin ve diğer halk düşmanları, and olsun, şart olsun, yemin ettik size hak ettiğiniz cezayı vermeye...

Bir yanı ölüm ötesi kavuşma ayrılığımız
Dere boyları, sazlı kıyılar, çocuksu eller
Tazelensin ateş bir sigara içimi
Görüle nasıl döker yüreğini sevgilim
Gün erişsin hele sabah alacasına

Bir yanı sızı ötesi dağ doruğu ezgimiz
Dillendir, diyelim kürteli, diyelim savrulan duman
Düşsün yağmur bir sigara içimi
Görüle nasıl yakışır anamın gözlerine kıvılcım
Gün erişsin hele sabah alacasına

DEMİR KARAKOYUN

DÖVME

Bittiğiniz yerdeyim
Kocaman
Sorgudan geçmiş ve yenilenmiş
Yüzümdür üstünüze kapanan

Umut ve güven
Penceremdir ilkyazlara açılan
Percinleyen yazdıklarımı
Ta Pir Sultan Abdal'dan

Çalar cırparlar belki daha bir zaman
Büyür ellerinde ilmik
Ve işler gecenin bir yerinde
Umutumuza bağlanan mekik

Ne kadar yaşlarsak kalır kollarda dövme
İlkyaz sıcaqları ve güzelim şiirler.

RUŞEN HAKKI

Kitap Düşmanları

FETHİ SAVAŞÇI

Her canlının olduğu gibi, kitapların da düşmanları vardır. Herkesin bildiği kitapların evriminden söz edecek değilim. Hangi süre elime bir kitap alsam, mis gibi kağıt, mürekkep, basımevi kokusu dolur burnuma. İlk kez acaba bu kitaptan neler öğreneceğim diye heyecanlanırım. Bu güzelim heyecanı kaç kez tattım bilmiyorum. Hele vitrinlerde pahalı kitapları her gördüğümde, satın alamamanın üzüntüsü çöker içime. Öksüz çocuklar gibi boynumu bir yanımın üstüne bükerek giderim. Üzüntülerim dağılır gider az sonra. Kendi kendimi avuturum. Nasıl olsa paralı bir günümde alırım diye avuturum kendimi. Ama çoğu yaptığım aylık geçim koşullarından sonra aylar, yılları kovalar gider. Satın alamam, okuyamam pek çoğunu. İçim ezile ezile beğendiğim kitaplardan azaltma yaparım çoğu kez. Sanki parmaklarımı, bir yerlerimi kesiyorlarmış gibi de acı duyarım. Gelirli bir ailenin çocuğu olmadığım için de yerinir dururum. Ama yine de karamsarlığa yenik düşmemek için, avantajlarla kandırırım kendimi: "Oylum sen, gelirli bir ailenin çocuğu olsaydın, satın alma gücün olacaktı. Ama bu kez herşeye doymun olacaktın. Bu tür gereksinmelerden dolayı yazma eylemin olmayacaktı. Belki de olacaktı. Ne demiş koca Gorki: "Gereksinme sanat doğurur. En güzel yapıtlar da en yoksul kişilerin kafalarında filizleşmiştir." O, koca ustadan daha mı iyi bileceksin? Bilinçli yaşamı, iyiyi kötüyü ayırabilme yeteneğini sana kim verdi? Kitaplar değil mi? Bu sıralar herkes kitaplar üstüne bir şeyler söylüyor. Bir kitap dostu olarak bize de söz düştüyse azıcık, yazalım.

BİRİNCİ DÜŞMAN

Kitabın birinci düşmanı ilgisizliktir. İlgisizlik biraz da reklamsızlıktan ileri gelir. Reklam da ticari düşüncenin yanısıra yapılır. Yığınlara gitmenin, okunmanın, baştaçı edilmenin, birinci koşulu ilan, ikinci koşulu güncel ve atak olmaktır. Yazar, çağımızda biraz da güncel olmaya zorunludur. Altmışını geçmiş bir ozanımız, hala sevi şiirleri yazarsa güncelliğini yitirmiş demektir. Beş altı milyon açık gizli işsiz, yarıya yakın vatandaşımızın okuma yazma bilmediği ülkemizde, sevi şiirleri yazmak, çoğunlukla alay etmek gibi geliyor. En azından asıl sorunlardan kaçmak gibi geliyor. "Sevi, toplumsal bir olgu değil midir?" diyordu bir süre önce sevi ozanı ününü korumak isteyen Nahit Ulvi Akgün'ümüz. Elbette toplumsal bir olgudur ama, o yaştan sonra toplumsal bir olgu değildir kanımca. Divan şiirinin yaptığını yeni bir dille yapmak, yapmaya çalışmak yeni de değildir. Ama insanı sevme işinin karşısında değilim. İreysel kaygıların karşısındayım. Ama bu bireysel kaygılar, herkesi, giderek tüm insanları ilgilendiriyorsa, bireysellikten çıkıyor demektir. İnsanın isteklerine, karamsarlıklarına, korkularına, kaygılarına, kuşularına, ezilmelerine, hor görülmelerine değinmek varken, sevi şiirleri yazmak, toplum sorunlarından biraz da kaçmak gibi geliyor. Öyle olmuyor mu?

Çağımızda yazarın öz işi, önce bilgisizlikle savaş olmalı. Okuma yazma bilmeyen insanlar kendisini nasıl okuyup anlayabilecekler. Bugün Avrupa'da yazarın yaşı kaç olursa olsun, sevi şi-

irleri yazmıyor artık. Eviyi romantik çağdan tatlı bir anı olarak anımsayabiliyor ancak. Kitaplarını da, yapıtlarını da uzaklaştırıyor romantizimden. Bizimkiler bunu anlayamıyorlar henüz. Sanatçı toplumsal olmadığı sürece yeni kuşaklar tarafından da baş tacı edilmeyecektir. Okunmayacaktır kitapları. Bu konudaki örnekleri çoğaltmak neye yarar? Elli yıl önce yazılanları bugünkü kuşaklar anlayabiliyor mu? Sözlük yardımıyla bile zor anlayabilirler ancak. Bu neden böyle? Bireysel kaygılarını, Fransız romantizmini oldukları gibi aktardılar da ondan. Tabana oturmadı dedikleri. Halk, anlattıkları gibi yaşamıyordu. Belki çizdikleri öykü, roman tipleri, öykündükleri Fransa'da bile yoktu. Bu yüzden kendi yazdıklarına, dilleri yüzünden, konuları yüzünden, kendileri düşman oldular. Dillerini önemsemediler. Bu önemsemeyiş, unutturuyor onları. Daha da unutturacak. Ama aynı çağda yaşamış, bugüne kalmış olanlar yok mu? Var, var olmasına. Şimdilik konumuzun dışında.

İKİNCİ DÜŞMAN

Belirli bir okuma düzeyinden geçmiyen insanın, anladığım anlamda sanat yapıtlarını baştaçı etmesi, sevmesi düşünülemez. Bir anımla doğrulamak istiyorum dediğimi.

Bundan çeyrek yüzyıl önce, doğup büyüdüğüm ilçenin Orta okulunun konuşma salonunda, resimli bir yeni şiir sergisi düzenliyelim dedik. Beş altı sanatçı arkadaş, konuşma salonunda bu işi yapmak için, çalışmalarına başladı. Önce Milli Eğitim Memurluğundan, Kaymakamlıktan, orta okul müdüründen izin alma nı üstüne yıktılar.

İlkin kaymakama durumu anlattım. Şiirleri, resimleri bir görelim dedi! Şiirlerin İstanbul, Ankara kitapevleri tarafından basıldığını, kitapçılarda serbest olarak satıldığını söyledim. Kitapların bir listesini istedi. Ertesi gün istediği şiir kitaplarının bir listesini götürdüm. Ünlü ozanlarımızın özellikle İstanbul'da basılmış şiir kitaplarıydı bunlar. İstanbul basın savcıları satışlarına izin verdiği için bir şey demedi kaymakam. Ama henüz ilçede henüz kitabı yayınlanmamış on üç ozan arkadaşımızın şiirlerine dudak büktü. Bunları bir bir daktilo et, getir dedi. Getirdik. Milli Eğitim memuru

runa gönderdi. Milli Eğitim memuru, orta okul müdürüne gönderdi. Orta okul müdürüne daha önceden nereden telefon ettiklerini bilmiyordum. Dudaklarını yukarı doğru kaldırdı: "Salonu size vermiyorum. Bunlar ne biçim şiirler, şairler? Nasıl kitap olarak basmışlar bunca yaveyi? Vezin yok, kafiye yok, anlam yok, bir bok yok..." dedi. Müdüre bir saate yakın, yeni şiirimiz hakkında bir nutuk çektim. Salonu vermiyecek olursa, işi basına duyuracağımı da biraz da korkarak söyledim. Renkten renge girdi. Bu kez de: "Salonu kim temizliyecek? Kırılan sandalye, masa, sıra olursa, duvarlar, kapılar çizilirse, kim boya ve badana giderlerini karşılayacak?" dedi. Yapı kalfası olduğumu, en küçük bir çizgi bile iki kez ödemeye, yapmaya hazır olduğumu bildirince, müdür biraz yumuşadı. Salonun anahtarını çekinerek verdi. Salonun temizliği için, iki de su kovası istedim ambardan, verdiler. Akşamlara dek okulun bahçesindeki havuzdan su taşıyarak, konuşma salonunu temizledim. Yaşamım boyunca ilk paspası bir hademenin tarifi üstüne yaptım. Bir kaç arkadaşın yardımıyla şiirleri masalara yaydık, duvarlara, bantlara astık, ertesi günkü açılışa hazırladık. Bir sevinçtir sardı içimizi.

Sevinçimizin birden tasaya, kaygıya, korkuya dönüşüverdi. Bu kez de Milliyetçiler Derneği Yöneticilerinin sergiyi basacaklarını, kitapları yağma edeceklerine dair haberler gelmeye başladı sağdan, soldan. Her şiirin başına bir de sanat militanı diktik. Bunların görevi tehlike anında kitapları koruyacak, gerekirse döğüşecekti. Akşamdan hazırladık tümünü.

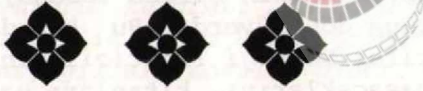
ÜÇÜNCÜ DÜŞMAN

Sergi açıldı. Telefonla Milliyetçiler Derneği Başkanına (şimdi ölü), ilçenin tüm parti başkanlarına sözlü çağrıda bulundum. Geldiler, gördüler, homurdandılar. Yüzleri bir karış. Adamlar, Abdülhak Hamit'ten, Faruk Nafiz'den bu yöne öldü sen gelmiyorlar. Ama halk, o güzelim halk, Orhan Veli'yi, Melih Cevdet'i, Oktay Rıfat'ı, Suat Taşer'i, Ömer Faruk Toprak'ı, Avni Dökmedi'yi, Nedret Gürcan'ı, Ümit Yaşar'ı, Fazıl Hüsnü'yü, Hasan İzzettin Dinamo'yu çok sevdi. Ama Nazım Hikmet'in bir şiirini koyamamıştık sergiye. Yol Türküsü'nü hazırlamış-

tık. İçimizde öğretmen arkadaşlar da vardı, çekindik. Başka bir adla koyalım dedik sergiye. Bu kez de Nazım adına bir haksızlık olacaktı. Koyamadık. Yanarım, yanarım, o güzel şiire yanarım.

Çok kalabalık bir halk topluluğu gezdi sergiyi. Oza lar hakkında bilir, bilmez bilgiler verdik. Kimi not aldı, kitaplarını edindi. Biz de yeni sanat dostları edindik o sergiden sonra. Oktay Akbal da Vatan'da sergi hakkında bir yazı yazınca dostlarımız çoğaldı, ilçeler iller arası.

Ama fakülte bitirmişlerin pek çoğu, yeni şiiri sevmiyorlardı. Kafaları koşullandırılmış sözde aydınlardı bunlar. Yeni sanatçıya bir tür kötü gözle bakıyorlardı. Bu duygunun nedeni kalıplaşmış bürokrasi kuralları değildi yalnız. Bu adamlar, fakültelerini bitirdikten sonra, kendi mesleklerinin dışında bir tek kitap bile okumamışlardı. yeniyi bilmiyorlar, çağlarına da ayak uyduramıyorlardı. Ayak uyduramadıklarından suçlama yarışına çıkmışlardı. Genç sanatçılara eziyet edip, ezikliklerini, geri kalmışlıklarını gidermeye çalışıyorlardı. Şimdilerde yine azdılar. Kitap düşmanlıkları yine gemi aزیya aldı.

EKİNLLENME

Fayanslar üstüne yatırılmıştı
Yalnız değildi, yanında bizler vardık
Otopsi yeni bitmişti
Savcı rapor yazmaya oturdu-
Gördüm onu buz gibi suyla yıkıyorlardı
Üşüyordu da sanki titriyordu
Hortumu yüzüne gözüne tutuyordu yıkayıcı
Kan pıhtılarını temizliyordu çenesinden
Kentın sokaklarında
Azgın ve dizginsiz atlar koşturuyordu
Yollar kalabalıktı
İnsanlar günlük sıkıntılarıyla baş başa
Unutulmuş bir uygarlığın
Yokolmuş yontuları gibiydiler

Gömdük onu
Çiçeklerle kaldı bir başına

Gültekin Emre

ENVER GÖKÇE ŞİİR YARIŞMASINA KATILALIM

Gel kardeşim, gel beri
Hey kurt, hey kuş, hey börtü böcek
Ah gidenler gelir mi geri?

Enver Gökçe

Türkiye halkı geçen yıl Kasım ayında "geri gelmemek" üzere yiğit bir savaşçısını kaybetti. Enver Gökçe bedenlen aramızdan ayrıldı. Fakat nice Enver Gökçe'ler yetiştirmiş halkımızın elinde onun şiirleri birer silah gibi dolaşıyor. Kırklı yıllarda yazdıkları bile güncelliğini yitirmiyor, Enver Gökçe her gün ayrı bir salonda, ayrı bir toplantıda haykırıyor:

Senin emekçin olaydım
Şen olası türküsü
dost kokusu, dost selamı Türkiye

Dergimiz YABANEL bugüne kadar olduğu gibi bundan böyle de kahır çekmiş, boyun eğmemiş ozan Enver Gökçe'yi daha geniş kitlelere ulaştırma gayretini sürdürecekt!

Bu sebeple bu yıl yurtdışında ENVER GÖKÇE ŞİİR YARIŞMASI başlatıyoruz.

- Yarışma sonuçları yılbaşında açıklanacak
- Şiirlerin konuları serbest
- En az iki, en çok üç şiirle yarışmaya katılınabilir.
- Katılanlar rumuz kullanmalı ve esas ad ve rumuzlar ayrı bir zarfla:

YABANEL - YARIŞMA

Postfach 110321

1000 Berlin 61

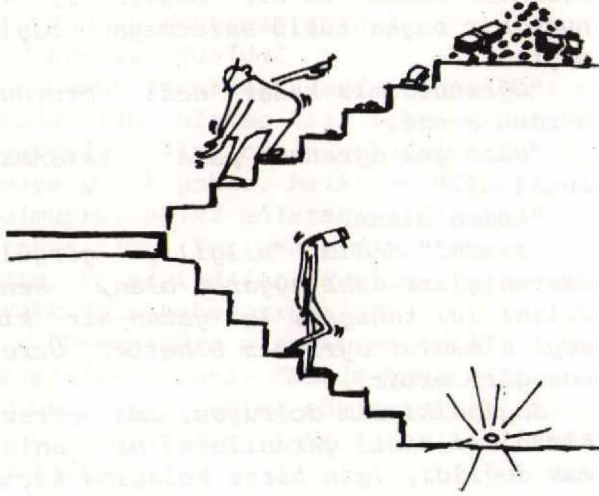
adresine postalanmalıdır.

- İlk üç sırayı alan şiirler ödüllendirilecek
- İlk ona girenler ise YBANEL'de yayınlanacaklar.

ENVER GÖKÇE ŞİİR YARIŞMASI'yla ilgili gelişmeler önümüzdeki sayıda yayınlanacak.

Hepinizle yürekten selamlar, başarılar.

Proleterleşmek

Y. ZİYA BAHADANLI

Bir dostumdan mektup aldım, İstanbul'dan. Verdiği bilgiler, ileri sürdüğü düşünceler, yorumlar beni heyecanlandırdı ve düşündürdü. "Bir döndü mü bir buçuk milyon işçi, yer yerinden oynar!" diyordu ve aynen şunları ekliyordu:

"Neden yabancı düşmanlığına karşı çıkıyorsunuz, anlamıyorum. Çekip gelinler. Büyük sanayinin egemen olduğu Avrupa ülkelerinde, fabrikalarda çalışan bir buçuk milyon işçimiz döndü mü bir ülkemize, Avrupa görmüş ve sınıfının bilinçine varmış bu büyük yığının nasıl proleterleştiğini, ülkenin rengini bir anda nasıl değiştireceğini dünya alem görecektir..."

Dostumun mektubunu okuyacağım diye az kalsın dersi kaçıracaktım. Dersliğe soluk soluğa girdim.

Öğrenciler kıpırdayıp duruyorlar. "Bir şey mi var?" dedim. Yaşar önde oturuyordu. Biraz utangaç, ama kararlı bir tavırla sandalyeye kaykıldı. Bakışlarını kaçırarak:

"Tahtaya bir şey yazdık, okuyasınız diye" dedi.

Tahtadaki yazıyı okumadım, öğrencilerin açık olmalarını, düşüncelerini çekinmeden söylemelerini istiyordum. Kaçamak davranmak nedendi, her şey yüzyü-

ze konuşulmalıydı.

Şöyle bir baktım tahtaya, yazıyı okuyamıyorum gibi yaptım. Gerçekten de kötü yazılmıştı. Yazım bozuk, harfler eçiş bücüştü.

"Okuyamadım Yaşar" dedim, "sözle söyle, nedir, ne istiyorsunuz?"

Yaşar'ın çekingenliği biraz geçmişti:

"Biz kitap okumak istemiyoruz!" dedi bastıra bastıra.

Derslikte yirmi öğrenci vardı. Bir yıl önce gelmişlerdi Türkiye'den, beşi kızdı. On dörtle on yedi arasındaydılar. Kimi ilkokul ikiden ayrılmış, kimi ortaokuldan ayrılmış ya da bitirmiş, kimi de liseden ayrılıp gelmişti. Kimi Karadeniz ağzıyla konuşuyordu, kimi Orta Anadolu, kimi de Antep. Aralarında bir birlik sağlamak çok zordu. ilkokuldan ayrılıp gelenlerin çoğu daha alfabeyi sökmemişti. Burası hazırlık sınıfıydı, bir süre sonra meslek kurslarına gideceklerdi. Kolay okuyup kolay yazsınlar, güzel okuyup güzel yazsınlar istiyordum. Tüm dünya çocuklarının, gençlerinin seve seve okuduğu kökleşik, güzel kitaplar vardı, okusunlardı.

Kitap taşıyordum dersliğe, çanta çanta. Türkiye'den getirtiyor, Berlin'deki kitapçılardan, tanıdıkların kitaplıklarından topluyordum.

"Niçin kitap okumak istemiyorsunuz Yaşar?"

Yanıtı biraz biliyordum, ama konuşunlar istiyordum, özellikle bu konu derslikte tartışılmalıydı.

"Kitap okuyup da nolacak?"

"Neden Yaşar?"

"Biz nasıl olsa işçi olacağız, onun için Almanca öğrenmeye geldik buraya."

"Doğru Yaşar, işçi olacaksınız, onun için de Türkçeniz gelişsin istiyoruz, onun için kitap okuyorsunuz."

"Türkçeyi bildiğimiz kadar biliyoruz, bundan sonra öğrenip de nolacak?"

Yaşar'ı anlıyordum. Bir süre sonra işçi olacaktı. Onun için de biraz Almanca bilmek yeterliydi. İlkokulun ikinci sınıfına gelmiş bir çocuk için, bir de eğitim ve öğretimi daha çok sokaktan almış, yaşı da hayli ilerlemişse, kitap okumak sıkıcıydı elbette.

Remzi, ortaokulu bitirmişti, Yaşar'la bir olamazdı.

"Sen ne dersin Remzi?" dedim, daha önce kitap okudun mu, neler okudun?"

"Okudum" dedi. İçimde bir kıpırdanma

oldu, Remzi ile konuşabilirdim. Salt Remzi miydi ortayı bitiren, Osman da vardı, Rıdvan da.

"Neler okudun Remzi?"

"Kuran okudum."

"Tabii, elbette, ama benim sorduğum Türk ya da yabancı yazarların yazdıkları masal, öykü, roman türünden kitaplar."

"Hayır ben o tür kitaplardan okumam!"

Remzi'ye konuyu nasıl anlatayım diye düşünürken Osman elini kaldırdı:

"Söyle Osman!" dedim.

"Ben okudum."

"Neler okudun Osman?"

"Tarih okudum, coğrafya okudum, sosyal Bilgiler..."

Osman belki beni ciddiye almak istemediğini anlatmak istiyordu. Belki de doğru söylüyordu.

"Bu saydıkların kitap, ama ders kitabı" dedim ve okumalarını istediğim kitapların özelliğini saydım uzun uzun.

Ön sırada oturan Hakkı, yüksek sesle gülmeye başladı. Vara yoğa gülerdi Hakkı, alıştık. Yine de sordum:

"Neye gülüyorsun Hakkı?"

"Boş yere nefes tüketiyorsun!" dedi.

"Biz buraya Almanca öğrenmeye geldik. Okuduğumuz kadar okuyoruz, yazdığımız kadar yazıyoruz, yeter bize. Köye mektup yazsak kardır bizim için, işçi olacağız nasıl olsa!"

"İyi ya Hakkı, ben de onun için uğraşıyorum, işçi olacağınızı bildiğim için. İşçi olmak demek..."

"İyi güzel de..."

Sözümü kesen Rıdvan'dı, her düşünceye karşı çıkardı. Parmaklarını para sayar gibi yaptı:

"Sen bundan haber ver, para getiriyor mu para?"

Paranın dışında olan kimi değerleri anlatmak zordu, ama gerekliydi. Yirmi öğrenciden birkaçına olsun anlatabilirim büyük bir sevinç duyacaktım. Son okudukları kitabı anımsattım. Kendi yaşadığı dar çevreden kurtulup dünyayı, bütün bir evreni tanımak istemek, dostunu düşmanını bilmek, iyiyi kötüyü ayırabilmek, güzeli çirkinini yakından görmek, doğru bildiğine ulaşabilmek için çalışmak, bu uğurda özveride bulunmak..."

Hakkı gıdıklanırcasına güldü yine, bir elini masaya şap! diye vurdu:

"Para insana her şeyi öğretir!" diye kestirip attı.

Hakkı'nın araya girmesi hızımı kesmişti. Kızmak neye yarardı. Savaşımdayönlem diye bir şey vardı, değiştireliydim:

"Anadilini bilmeyen ikinci dili zor öğrenir" dedim. Bu bir "başlık"tı, konuyu bir başka türlü anlatmaya başla- mıştım.

"Öğrendiğimiz kadar" dedi oturduğu yerden Remzi.

"Daha çok öğrenmek para kazanmaya engel mi?"

"Neden olsun?"

"Tamam!" dedim, "bilgili, görgülü, davranışları daha uygarca olan, kendi dilini iyi konuşan, iyi yazan bir kimseyi Almanlar ayırırsar elbette. Ücreti ona göre artar..."

Söylediklerim doğruydu, ama görevim Almanlara nasıl yaranılacağını anlatmak değildi, işin biraz kolayına kaçtığımı anladım. Asıl doğruyu anlatamıyorum gibi geldi bir an. Paranın büyük bir geçerliliği olduğu doğruydu. "Bir lokma bir hırka" erdem değildi. Ayrıca benim anlatmak istediğim bu değildi, "para mı, kitap mı?" hiç değildi. Para kazanılsındı, üstelik bir emek karşılığı alacaklardı bu parayı. Ben " kitap okuyun" diyordum. Bilgileri artacaktı, görgüleri atracaktı, görüş ufukları genişleyecekti. Dünyayı kolay kavrayacaklardı. Doğayı seveceklerdi, çiçekleri, hayvanları, en önemlisi insanları seveceklerdi. Duyguları inceleyecekti. Hoşgörülü olacak, bir de düşünmeyi öğreneceklerdi.

Neden durmadan parayı öne sürüyorlardı, anlıyordum. Birinci görevleri para kazanmaktı. Onun için Almanya'ya gelmişlerdi. Onun için az zamanda çok para kazanmak istiyorlardı. Bütün güçlerini bu yolda kullanmak istiyorlardı. Bunun dışındaki her şey onlar için bir gösterişti, kitap da! İyi ama, işte bu "ama"yı kavramaktı önemli olan.

Birden aklıma geldi. Bunca kitap okuduktan sonra kitaba karşı çıkmak niyeydi? Oysa daha çok okuma isteği uyanmalıydı! Bu hava biraz belirmişti de. Derslikte, U-Bahn'da, yolda karşılaştıkça ilk sözleri okudukları kitap üstüne oluyordu. Nereden çıkmıştı bu, hem de ağızbirliğiyle!

Nur parmak kaldırdı. Yüzünü kapayan başörtüsünün altından zor görünen göz-

lerini yukarı kaldırarak:

"Ailemiz de istemiyor kitap okumamızı!" dedi.

Doğrusu bu olmalıydı. Nûr'un ailesi onun kitap okumasını istemiyordu. Yaşar'ın ailesi de istemiyordu. Hakkı'nın, Osman'ın, Rıdvan'ın...

"Babam bugün okula gelecekti zaten, bu konuyu konuşmak için."

Konuşan Nûr'du.

Demek tasarlamışlardı, işte kapı vuruluyordu. Birkaç kişi içeri girdi. "Buyurun!" dedim, niçin geldiklerini sormaya gerek yoktu. Belki geldikleri iyi olmuştu, belki anlatabilirdim onlara ne istediğimi. Yer gösterdim, oturun dedim. Üç kişiydiler. Nûr'un, Yaşar'ın ve Hakkı'nın babalarıydılar.

"Hemen söze gireyim efendi!" dedi Yaşar'ın babası. "Serde hemşerilik var. Onun için gıyabına söyleyeceğimi yüzüne söyleyim, dedim. Arkadaşlarla buluştuk, geldik."

"İyi ettiniz, yüzyüze konuşmakta yarar var."

"Sen bizim çocuklara kitaplar aldırıyorsun, veriyorsun. Açıkça söylüyorum, bu kitaplar çocukların ahlakını bozuyor efendi!"

Öğrenciler sorunu ahlak açısından koymamışlardı, bir anda şaşırdım. Ahlak bozmakla suçlanıyordum bir de!

"Bak!" diye devam etti Yaşar'ın babası, "sen az çok bilirsin bizim durumumuzu. Ben köy bekçisiydim, Allah'ın bildiğini kuldan ne diye saklayım. Tarlam. çiftim cubuğum uoktu, uavan ekmeği zor bulurduk. Almanya'ya gelince her şey değişti. Bugün köyün en iyi yerinde bir ucundan bir ucu görünmeyen sulak arazim var efendi. Ankara'da iki dairem, İstanbul'da Kartal'da milyonlar değerinde bir arsam!..."

"Kitapla ne ilgisi var bunların?"

"Çok ilgisi var efendi, söyleyeceğim. Köyün en iyi yerinde, bir ucundan bir ucu görünmeyen sulak araziye, Ankara'daki iki daireyi, İstanbul'da Kartal'da milyonlar eden arsamı alırken Yaşar'ın okuttuğu kitapların hiç birinden yaradım görmedim, adlarını bile duymadım. Neden dersen, ben imzamı zor atarım."

"Zarar da görmedin" dedim birden. onun düşünce alanına girdiğimi geç anlayarak.

"Ama şimdi görüyorum!"

"Nasıl yani?"

"Benim oğlanın, bunca varidatıma

dudak büktüğünü görüyorum."

"Kitapla ne ilgisi var?"

"Sen bu kitapları okutmaya başladın, oğlанда bu durum açık açık belirdi."

"Sanmam, bu kitaplar eviniz olmasın, tarlanız olmasın mı diyor?"

"Açık açık böyle söylemiyor. Geçenlerde 'insanı yalnız malmülk mü mutlu eder sanıyorsun babd?' demesin mi oğlan! Ve de okuduğu kitaptan okumaya başladı. İşte o zaman sana da ona da dur demenin zamanı geldi efendi!"

"Kitabı anlamamışsınız. kazanılan para belli bir düzeyde, daha güzel..."

Sözümü kesti Hakkı'nın babası:

"Para öğretir onları, her bir şeyi!" dedi.

Nûr'un babası söze karıştı:

"Nûr'un anasının okuma yazması yoktur. Ben de üçüncü sınıfa okudum. Evimize basılı kağıt, bakkaldan toz şeker aldığımızda kesekâğıdı halinde girerdi ancak. Şimdi arada bir Hürriyet okuruz. On beş yıldır Almanya'dayız. Açık söyleyim, polis zorlamasa Nûr'u okula göndermem, hem de vallahi. Şimdi başımıza bir de kitap çıktı. Evde Kuran var, açsın okusun, hem de sevap kazanır. Kitaplarınıza güvenmiyoruz. Çünkü neden dersen bu kitapların neler yazdığını duyuyoruz, anarşiyi besliyor diyorlar."

"Son bir çift sözüm var efendi!" dedi Hakkı'nın babası, "uzun söze ne hacet, hem işe gideceğiz. Parası olmayanın imanı da olmazmış. Biz Türkiye'ye dönerken cüzdanımızda paramız, vicdanımızda imanımız olsun istiyoruz. Bunun dışında ne varsa yalandır."

Öğrencilere ve babalarına bakarak, sözümü kesmeden dinlemelerini istedim. Anlattım, söyledim, örnekler verdim. Konuşmuyorlar, karşı da çıkmıyorlardı. Nedenini geç anlamıştım, dinlemiyorlardı, söyleyeceklerini söylemişlerdi. Kimi şeyler vardı ki yaşandıkça anlaşılacaktı. Zaten dinlenme zili çalmıştı.

O gün son dersten çıktığımda kendimi gereğinden fazla yorgun duyuyordum. Dudaklarım kurumuş, dilim paslıydı. Eve gitmek istemiyordu canım. Yağmur ciseliyordu, hava serindi. Şemsiyemi açtım, paltomun yakasını kaldırdım. Gidip bir yerde bir şey içmeliydim. Koşar adımlarla kalkmakta olan U-Bahn'a yetiştim. Boş gözlerle çevreme bakmaktansa bir şey okuyum istedim. Aklıma dostumun mektubu geldi, açıp bir daha okumaya başladım.

Düzenin Simgesi İki Tip

MAHMUT MAKAL

"Okuyup bilgi ve feyz aldığınız bu kutsi çatı altında beraberce geçirdiğimiz günlerden kalp ve gönüllerimizde kalacak yığın yığın tatlı ve unutulmaz hatıraların yanında, acı hatıraların da bulunduğu şüphesizdir. Ancak, insani ve milli bir vazifeyi ifa esnasında sizlerle nafi olmaktan başka bir düşünceye sahip değilken, farkında olmadan gönlünü incittiklerim varsa, şu anda işlerindeki kırgınlığın zai olduğunu zannedirim. Çünkü sözlerimin ve hareketlerimin tevcih edilmiş olduğu biricik nokta, aslında sizin kalplerinizi kırmak değil, milliyetçilik ruhunu ve imanını sizlere vermek, sizler yoluyla da torunlarınıza aktarmaktır. Yeryüzünün en lezzetli pınarı olan bu milliyetçilik pınarından ne kadar çok içersek, kalbimiz o nisbette ferah olur. Milli ve hayatı tecrübelerime istinat ederek sizlere nafi olabilmişsem, bu fani dünyada Allah huzuruna gidene kadar mesut ve bahtiyar olacağım... İstikbal sizlerindir..."

Talebesi:

"Muhterem hocalarım ve değerli arkadaşlarım,

Mesleklerin en çok emek isteyenini, yalnız göz nuru dökmek değil, insan benliğinden bir şeyler aktarılana muhakkak ki öğretmenliktir.

Bir ömür boyunca okul denilen yuvaya hizmet etmek, ruhunun coşkunu ve en-ginliğinden öğrencilerine bilgi, heyecan ve sevgi aktararak onları hayata hazırlamak ve memlekete faydalı unsurlar haline getirmek üzere didinmek, çalışmak, uğraşmak, nihayet yetiştirdiği binler ve onbinlerce memleket evladının bu sevgiye ulaşmalarında "bunlarda benim de payım var" demeden iftihar etmeyi akıla dahi getirmemek olgunluğunu göstermek, acaba hangi mesleğe nasıbolan bir mazhariyettir?

Bu, ancak insan yetiştirmek gibi mukaddes bir vazifenin, Allaha yardımcı olan bir mesleğin, yani öğretmenlik mesleğinin sağlıklıacağı bir saadet ve bahtiyarlıktır. 43 senelik hizmetten sonra, emekliye ayrılması ile üzgün bulunduğumuz muhterem hocamız, işte bu saadetin en yüksek mertebesine ulaşmıştır ve şimdi vazifesini en mükemmel yapamların kalp huzuru içindedir.

Muhterem hocam,

Bir naçiz talebenizin burada sizin ilmi ve mesleki değerlerinizden, şahsi meziyetlerinizden bahsetmeye kalkması, haddini bilmemek olur. Çünkü sizi takdir edebilmesi için, sizi görececek ve anlayacak bir seviyeye yaklaşması icabeder. Bir yüceliği kavrayamayacak kadar görüş seviyesi dar olan bir insan onun hakkında ancak pek az bir şeyler aksettirebilir.

Hayatta az rastlanan "insan kamil"liği şahsınızda selamlamama ve bütün vasıf ve hareketlerinizle "örnek hoca" olarak öğrencilerinize ilim ve çalışmanın timsal ve rehberi olduğunuzu belirtmem müsaadelerinizi istirham edeceğim.

"Vazife namustur" prensibinizle rahatsız olduğunuz zamanlarda bile sizi okula ve öğrencilerinize sevkedene feregat ve meslek aşkınızı; ders saatlerinizi- bir dakikasını dahi feda etmeden- tam bir ciddiyetle mevzua hasretmek, uzun vazifeleri büyük bir enerji ile takip, kontrol ve iade etmek suretiyle gösterdiğiniz azim, sebatkarlık ve vazife şınazlığınızı bir nümune olarak

görmekteyiz. Öğrencilerinizi tam ve noksansız olarak yetiştirmek, onların bilgilerini en hassas bir ölçü ile değerlendirmek ve haklarını en adil şekilde tevzi etmek hususunda şahsi istihafatınızdan fedakarlık ederek gösterdiğiniz titizlik ve feragati minnetle anarız.

Büyük küçük herkese kıymet vermek ve hürmet etmek suretiyle gösterdiğiniz samimiyeti üstün tevazuu şükranla yaderim. Bu sözlerimle, yalnız şimdi okulda bulunan ve ayrılık üzüntüsüyle cigerleri parelenerek pürvan olan öğrencilerinizin değil, aramızda bulunmayan ve sizden feyz alan binlerce eski talebelerinizin duygusu, intiba ve şükranına bir nebze tercüman olabildi isem kendimi bahtiyar sayarım.

Sizi, meslek hayatınızın maddeten son gününde emekliye ayrılmak suretiyle uğurlarken duyduğumuz üzüntüyü belirtir, manen her zaman aramızda bulunduğunuza emin olarak, kalplerimizin her an sizinle beraber olduğunu ve hatıralarınızla daima aramızda yaşayacağınızı arz etmek isterim.

Emeklilik hayatınızda size uzun, sıhhatli, mesut ve bahtiyar nice yıllar dilediğimizi, öğrencilerinizin en halisane temennileri olarak kabul buyurmanızı arzeder, "bir kelime öğretmenin bin yıl kölesi olayım" sözünü unutamayacak bir neslin anlayışı ile sizi ve şahsınızda öğretmenlik mesleğini hürmet ve şükranla selamlarım..."

Bize laf düşürmeden, uslu ve görüşlerini kendi dilleriyle anlatan tiptir bunlar. Kuşak farkından başka hiç fark yok aralarında. Böyleleri aramızda çoktur ve olacaktır bu gidişle...

SELAMA DURMA

yat borusu
kalk borusu arasındaki
zaman boşluğu yok gibidir
selama dururum yirmi dört ay
üste selam
assa selam

kışla duvarlarına
taşa toprağa selama dururum
telefon direklerine
telefon tellerine
severek kuşlara selama dururum
yellere
esen yellere getirir selamını yavuklumun
taa Hakkari'den
uçan kuşlar götürür haberimi yavukluya
eşe dosta

bir allah bilir
birde ben bilirim
altı altı nöbetinin ne olduğunu sahnalarda
tükürsen yere buz düşer
tüküremezsın ki hemşerim
çenen buza kesmiş kenetlenmiştir
altı delik postallarım
ağır veballer gibi asılı nasırlı ayaklarımda
selama dururum
vatan borcuya bu
kışlalar dolar dolar boşalır
tüküremezsın hemşerim tüküremezsın
sonra yüzümüze tükürdü derler
sen paralı asker değilsin
parasız, pulsuz, meteliksiz askersin hemşerim
düşüm azar kalk borusundan evvel
kırarım buzunu zemherinin, dinsiz imansız ayazında
Karasu'nun

vatan borcu gibi din borcunu ödemeye hazırım
gusul abdesti alırım, ötemi berimi ıslatarak
zatürre de olurum "kançıra"da
erkeklikten kesildiğimde olur
ben genede selama dururum

ah şu gusul abdesti olmasa
düşüme giren şeytana da selama dururum
ölene dek sürer askerliğim
gelene gidene selama dururum
kabarıp kabarıp durur öfke
boyumu aştığı olur
yıkmak geçer içimden yıkılası kışla duvarlarını
yıkamazsın ki hemşerim, yıkamazsın ki
selama durmayı öğretmişler bir kez
boyun eğmeyi öğrettikleri gibi

ÖNAL AKÇÖLTEKİN

PERDE

Yırtılmalı bu
perde
perde
perdeler.
Gerçek peşinde koşanlar
birer birer
kitle kitle
içerdeler.

HASAN TÜTÜN

Göçmen Kuşlar

YAVUZ AKÖZEL

Nisanın yirmi dördünde kar yağar mı? Almanya'da yaşıyor işte. Sen istediğin kadar büyüdüğün kentin "of be!" dedirten sıcağını, Akdeniz'den palmyelere esen ılık meltemini düşün, dur. Oralar öylesine uzak ki gidemiyecaksin artık. Daha Sofya'ya varmadan trenlerin soluğu kesilecek, uçaklar bulutların üstünde hava boşluklarına düşse kalka dönüp duracak, yine gerisin geri uçup, seni Frankfurt'a atacak. Yani Kapıkule'yi göremiyecaksin artık. Belki de tüm yaşam Almanya'da geçecek, hep "inşallah gelecek yıla" umuduyla bu yaban gecelerinde uyuya uyana. Geç kalıyoruz, bak saçlarımız ağardı, döküldü. Ya, o Akdeniz mercanı, Afyon kaymağı inci dişlerimiz. Sigara, çay, hayır, dert yedi çürüttü onları. Hayır, karanlık ve soğuk metal fabrikalarında satılamıyan gövermiş demirlerle yan yana paslandı.

"İnşallah gelecek yıla" deyip, karımla birlik durmaksızın gökyüzünü gözlüyoruz. Acaba göçmen kuşlar Amanoslâr'ı, Akdeniz'i aşıp geldiler mi?

Küçüçüktü Memed. Nüfusunda doğum yeri 1974 Haiger diye yazılı. Sicilyalıların, Almanların katkısıyla büyüdü gitti. Sicilyalı limon çiçeği bakışlı, yanık sesli sevecen analar ninni söylediler. Kenarlara itilmiş, genç kızlıklarını sığınaklarda karabasanlarla geçirmiş, kocalarını korkunç bir savaşın kanlı tutkularına sunmuş ipek sarı saçlı Alman anaları emzirdiler. Ana okulunda doğduğu ülkenin törelerini öğrendi, ezgilerini ezberledi. Şimdi okula gidiyor. İmrenerek, özlemle bakakaldığım pırıl pırıl kaplı, resimli Almanca kitaplar okuyor.

Karımla pencerenin kenarına ilişmiş gurbetimizin değil, hep o Akdeniz'in Arnavut kaldırımlı, faytonlu, yalınayak çocuklu kentinin seslerini dinliyoruz. Akşam oluyor. Kimsesizliğimizi çağırılan ezan seslerindeyiz, fakirliğimizi

simgeleyen süt-çü, simit-çi, şam tatlıcı iniltilerdeyiz. Karşı yamaçtaki ağaçların yapraksız dalları üşütücü bir yel'le sallanıyor. Evlerin sıkı sıkıya örtülmüş pancurlarından akşamın yorgun metal iniltileri yansıyor. Gökyüzünün fabrikanın bacalarıyla ağulanmış kara bulutları güneye doğru usulca kayıyor. Karım, dalıp dalıp gökyüzünü, güneye doğru kayan kara bulutları gözlüyor.

Bir iç geçiriş sürecinde karımla bakışıyoruz. Aynı yazgıyı kardeşçe pay edip gözbebeklerimize damıtmışız. Gözlerine daldıkça, geleceği doğurmuş bir ananın cılgın sevincini, kendi hain serüvenimizin acıklı gündeliğini görüyorum, duyuyorum.

Sirkecinin büyük demir yolu durağı hınca hınc doluydu. Akdeniz'in, Karadeniz'in, batı, doğu, güney ve orta Anadolu'nun insanı bu, umudlara doğru açılan sonsuz yolun kavşağında buluşmuştu. Çoğunluk köylülerdi. Bazıları karılarını ve çocuklarını da peşleri sıra sürüklüyorlardı. En güzel giysilerini özenle giyinmişlerdi. Ama yine de yoksullukları paçalarından akıyordu. Yeni bir sınıf oluşa doğru topraktan doğrulmanın istekli pırıltıları gözbebeklerinde dolanıyordu. Ama oturup kalkmalarıyla, karılarını bir adım gerilerinde, sanki saçlarından yerlerde, sürüklemeleriyle, toprak ve tezekten silkelene memişlikleriyle hep köylüydüler. Birtek toprağın zincirsiz köleliğinden, köylerinin yankılı karanlığından sıyrılmışlardı.

Mark kazanmak, traktör, teyp, toprak, davar, özgürlük almak düşleriyle kara kara trenlere tıka basa dolup gidiyorlardı. Gittikleri yerlerde kendilerini bekleyen yeni model bir makina köleliğinden habersizdiler. Ve bu yeni model makina köleliğinin bağrından tüm karanlıkları parçalayacak bir güneşin yavaş yavaş doğmaya hazırlanmakta olduğunu bilmiyorlardı.

Karım da bilmiyordu. Sadece birlikte yıktığımız eski düzenimizin uyuşturucu kucağından doğrulup yürüyebilmenin, pıhtılaşmakta olan kanını devindirebilmenin sarhoşluğu, şok'u içerisindeydi. Ve kuracağımız yeni düzenimizde özdeksel üretime kadın elleriyle katılacağının sevinciyle yüklüydü.

Yoksa karım da saçını başını feodalistliğimizin can çekişen sela sesleriyle iyice örtmüş, bağlamıştı. gözle-

rinde Mark'lar, pencerelerinde hanımelleri, karanfiller, küpe çiçekleri açmış, kendi malı bir ev, belki bir araba, çamaşır makinası, tül perdeler, mantolar, pabuçlar uçuşup duruyordu.

Tren'e sevinçlerini, şoklarını, umudlarını, düşlerini de yükleyip gittiler. Geride kalan binlerce, milyonlarca insan bu tek umutlarına güvençe, özenle el salladı.

Karıma el salladım, biraz sevinçli, biraz da ürkülerle, önce ellerinin, sonra da trenin yitişini gözledim. Bir yıl sonra da beni istek yaptı, işçi ailesi olarak aynı trene binip gittim.

Devler savaşıyor. On, yüz, bin işçinin gücünü kompüterlerle ellerinden geldiğince en az düzeye indirmişler. Maratonu kazanabilmek için yağı yağılarını (hasımlarını) dipsiz uçurumlara ite ite, kanlı bir sona doğru hızla yanaşıyorlar. Bir çırpıda beş bin, on bin işçiye fabrikalarda çıkış veriliyor. İşsizler ordusu gittikçe büyüyor. Arbeitsamt'ların önlerinde sonları bilinmezliklerle yabancı işsizler, ürkmüş yerli işsizler bir korku yığınağı olmuşlar.

Bizi de etkiledi işsizlik. Ben gerçi işçi ailesiydim, çalışmıyordum ya karım da işini yitirdi, Arbeitsamt'ların önünde yığınak olmuş milyonlarca işsiz arasına karıştı. Artık işsiz ve parasızdık. Güle öpüşe yol kenarlarından, çöplüklerden bira, limonata, şişeleri topluyorduk. Çöplüklerin yukarlarında yemyeşil yamaçlara uzanıp Haiger kasa-basını, ta aşağılarda kıvrıla kıvrıla akıp giden ağlayan dereyi, Autobahn' 1, hızla giden arabaları, insanın kutsal emeğini önce bacalarında tüttüren sonra götürüp acımasızca çöplüklere atan fabrikaları gözledik. Uzandığımız yerde yabancı yorumlayıp hüznler, geleceği, doğduğumuz yerleri, portakal limon bahçelerini, palmiye ve makileri düşleyip sevinçler yaratırdık. Karımın bir yumruk kadar kabarmış karnını okşardım. Mutluluk, burukluk, suçluluk karışımı daha doğmamış Meméd'imizi severdik.

Aş eriyordu, canı hep tuzlu balık istiyordu karımın. Alamadım. Ama orman kenarlarından, tarlalardan turp otu, radika toplayıp bol bol yedi.

Oğlumuz Meméd sessiz odasının bir köşecğinde oyuncaklarıyla oynarken hep Almanca konuşuyor. Aralanmış kapının yanına geçip sevilere onu gözlüyorum. Yepyeni, sımsıcak, çiçeklerle dolu bir

evrenin seslerini, ezgilerini dinliyorum.

Ama oğlum tek sözcük Türkçe konuşturmuyor bu çiçekli dünyasında yarattığı kendi insanlarına. Bir araba gidiyor karlı dağların yamaçlarından. Köprüleri, korkulu yarıları aşip tam düze varacağı sırada devriliyor. Bağajının yükleri, yolcular yoldan aşağı, ta derenin içine kadar yuvarlanıyorlar. Bir, sürücüsü sağ olarak kurtuluyor, kanlar içindeki çocuklarına, karısına sarılıp sarılıp ağlıyor, çırpınıyor. Çok sürmüyor arası hasta arabası, polis arabası düdüklerini öttüre öttüre geliyorlar. Araba sürücüsü tıpa tıp benim konuştuğum gibi eksik, yanlış, biraz da güldürücü bir Anadolu şivesiyle polislerle Almanca konuşuyor. Alman polisleri sürücüyü durmadan itekleyip tartaklıyorlar. Sonra "seni gidi pis yabancı" deyip, alıp götürüyorlar. Sürücünün karısı, çocukları öylece ağlayansız, sahipsiz derenin içinde kalakalıyor. Oğlum, oturduğu yerde bana dokunan, içimi ezen bir oyun oynuyor. Fazla dayanamayıp yarı aralık kapıdan içeri giriyorum.

"Kimlerdi oğlum o korkunç kazayı yarıpta ölenler?"

"Türklerdi... Artık evlerine dönmüyorlardı..." diye yanıtta bulunuyor.

Bizim Almanca'mızı beğenmiyor, "siz Almanca bilmiyorsunuz, hep yanlış, eksik, komik konuşuyorsunuz" diye bizi paylıyor. Oyununda betimlediği kara yazgılı Anadolulu sürücü gözlerimin önüne geliyor da öfkeleniyorum. Yüreğimden, vurulmuş bir kuş düşüyor ayaklarımın ucuna. "Sen de Türkçe'yi bilmiyorsun. Hep eksik, yanlış, komik konuşuyorsun." diye onu paylamak, suçsuz eksikliğimizi gidermek, yüzyıllardır kanyan bir yarayı sarmak istiyorum haince.

"İnşallah gelecek yıla" deyip düşlere yatarken oğlumuz "Ben gitmem Türkiye'ye" diyor. "Hayır gitmem... Saşa'mı, Daniyel'im, Uti tantemi, okulumu bırakıpta." "Sizin her şeyiniz, anılarınız, yüreğinizin yarısı Türkiye'deyse benim kilerde burada, işte şu yabansıladiğiniz ülkede" der gibi gözlerimin içine bakıyor hüznü.

Yüreğinin yaralanmasını ve bu yarayı tüm yaşamı boyu olur olmaz zamanlarda deşip de kanatmasını istemiyorum oğlumun.

Biz kışı amanosların doruklarına

uzaktan bakarak yaşamıştık. Buraya gelene kadar yaşamımız palmyelerden esip gelen Akdeniz'in ılık melteminde geçmişti. Deniz ve güneş soluğumuzun yarısıydı. Et ve yumurtadan alacağımız gıdayı oysa biz güneş ve denizden alıyormuşuz. Gökyüzü, oğlumun Uti tantesinin sevinçli gözleri gibi masmaviydi. Nev-rözün hemen ardından sürüyle göçmen kuşlar karlı karlı dağları, sonsuz denizleri aşta gelirlerdi. Kenti soluksuz aşar, batıya doğru özlemle kanat çırparlardı. Ellerimizi gözlerimize dulda (siper) eder, onların istekle gi-dişlerini gözlerdik.

FİLİSTİNİM BEN

Filistin'im ben
Bir zamanlar
Osmanlı'ya direndim,
Sonra emperyalizme
Siyonizmi saldılar üstüme

sonra

Rahat yüzü görmedim.
Ben Filistin'im
Anayım ben
Tutsağım düşman elinde,
zindandayım.

Koparıp aldılar evlatlarımı
Dört bir yana sürdüler.
Uyku tutmaz beni
Ne yer, ne içerim bilmem,
Direnirim
Yara bere içinde...
Anayım ben
Kan ağlıyor yüreğim,
Evlat acısı bu kardeş
Esaret bu kolay değil
Ölür ölür dirilirim yıllardır.
Filistin'im ben
ABD petro peşinde Orta Doğu'da
İsrail, evlatlarımın!
Bir yanıma işgal altında
Bir yanıma Beyrutta

cember içinde...

En yeni silahlarını
Denerler üzerlerimde
emperyalistler

Dünya seyirci kalır!..
Filistin'liyim ben
Özgürlük savaşçısı
Vatanım için savaşırım
Teröriste çıkar adım
Siyonistler dururken!
Filistin'li gerillayım ben
Sahte dostlar
Yüzüstü bırakır beni
Dar günümde, namlu ağızda
Güler geçerim
Bir şey diyemem...
Yalnız değilim yinede
Yüreği benden yanadır
Bütün iyi insanların.
Filistin'im ben
Siyonizmin korkulu rüyasıyım.
Boyun eğmem sömürücü zalime
Direnirim kan içinde
Artar eksilmez inancım
Zafere, güzel günlere...

CAN AZAD

Bizim de özlemlerimiz vardı. Güneş ve deniz yetmiyordu bize. Bizim değilse bile çocuklarımızın kursaklarına et ve yumurta da girsin istiyorduk. Onlara oyuncaklar, cici giysiler alalım istiyorduk. Onları kahve köşelerinde, çıyanlı, yılanlı tarlaların ıssızlığında yitirmeyelim istiyorduk. Göçmen kuşların ardı sıra biz de uçtuk batıya, biz de aştık karlı karlı dağları, sonsuz denizleri geldik buralara dek yuvarlandık. Ortalık soğuyunca, yapraklar sararıp da dallardan usulcacık dökülmeye başladığında, gökyüzü yine göçmen kuşlarla doldu. Bu kez daha çoktular. İkişer üçer tane, acemice kanat çırpıp yavrularını da peşlerine takmışlar, sevinç ve özlemle geldikleri yerlere dönüyorlardı. Öfkeli bulutlarla yüklü gökyüzüne bakakaldık. Burkulmalarla göçmen kuşların geri dönüşlerini izledik. Biz de çoğalmıştık. Kara gözlü, ela gözlü, mavi gözlü güzel çocuklar doğurmuştu göçmen analar. Ama biz kanat çırpıp da geriye, geldiğimiz yerlere dönemedik.

Karımın ilk ayrılığımızda bana el sallayan kadın ellerini tuttum. Birlikte pencerenin önüne oturduk. Memed odasında pırıl pırıl kaplı Almanca kitabını okuyordu. Bakışarak çok öncelerin anılarına, ilk sevişmelerin, buluşmaların ve gecekondu yaşamımızın sevinçli, hüznünlü günlerine daldık. Gökyüzünde bulutlar daha da güneye doğru kaymışlardı. Sonra göçmen kuşlar bulutların ardından göründü. Özlem ve istekle kanatlarını çırpıyor, batıya doğru soluksuz uçuyorlardı. İmrenerek onların uzaklardaki ormanların üzerinden yitişlerini gözledik. Karım, kadın ellerini uzatmış, gözden yiten göçmen kuşlara hala el sallıyordu.

Ölü Henüz Soluyordu

ÖZDEMİR BAŞARGAN

Karşımda oturuyor. Arada bir bakışarak tanışıklık kuruyoruz. Yemeğini bitirdi. Kürdan aldı. Sol eliyle ağzını kapatıp altın dişlerine dalaşan tavuk göğsü liflerini kürdanla kanırmağa koyuldu. Sonra derin bir iç çekti. "Biliyor musunuz?" diye söyleşiye daldı. "Şu Almanların her şeyi iyi, iyi de, gelgelelim, kafalarında insani düşünce kıt. Neden dersiniz anlatayım: Beş yaşında bir oğlum var. Ellerinizden öper. Gündüz çocuk yuvasına yolluyoruz. Çoğunluk Türk çocuğu. Tek tük Alman çocuğu da var. Oğlum orada iyi Almanca belledi. Eh seviniyoruz elbette. Canımızı çok sıkkan bir olay oldu. Bir Alman ailesi çocuğunun kaydını sildirmez mi yuvadan! Efendim, çocuğu bizimkilerden Türkçe öğrenmiş. Evde Türkçe konuşuymuş.

On yıldır Almanya'da çalışırım. Bu yüzden iyi Almanca belledim. Onlar benden "merhaba" demesini bile bellemediler. Kendilerinin öğrenmediği bir yana, çocukları birkaç kelime Türkçe konuştumu, paniğe kapılıyorlar, sevineceklerine..."

İyi günler dileyip kalktı.

Yalnızım masada. Askaniering' deki şu çocuk yuvasına kadar uzanıp yuvanın bahçesinde kah Almanca, kah Türkçe anlaşarak oynamalarını, birbirlerine satışmalarını, sonra kuçaklaşıp öpüşerek barışmalarını izlemek geldi içimden. Ben de kalktım.

Falkenseer Damm boyunca yürüyorum. Bir sonraki cadde de Askaniering. Az önümde yaşlı bir Alman gidiyor. Uzun boylu, kemikli, tipik bir Alman. Elinde büyükçe bir file. İçi kara üzüm, kiraz suyu şişeleriyle dolu. Ona yetişince bir kaç adım ister istemez yan yana yürüdük. Birden durdu. Gerneşir gibi oldu. Karnı dışarı fırladı, beli içine gömüldü, ardına kaydını ve kaldırırma kavak gibi devrildi. Sessiz, soluksuz uzanmıştı boylu boyunca. Filesindeki şişelerin şangur şugur kırılıp kara üzüm, kiraz sularının giysilerine sıçramasına aldırmadım. Anında yabancı, yaşlı hastanın bakımına koyuldum. Alabildiğine heyecanlıyım. Yüreğini dinledim. Çok şükür atıyordu. Başını kaldırıp kolum üstüne koydum. Acaba nabız atışını da bir

saymam mı? Yahut gömleğinin yakasını açsam? Yanlış bir şey yapmış olur muyum? Ama birşeylerin yapılması gerekti kesinlikle. Ne yapsamdı? En iyisi bir cankurtaran çağırmaktı. Çevreme bakınıyorum. Görünürlerde telefon kulübesi yok. Birden şu çocuk yuvasını anıyorum. Çeketimi çıkarıp hastanın başı altına koydum. Sonra koşmaya başladım. Arkamda taşıtların motor hırıltısı, fren gıcirtısı... Bir anda ana baba gününe döndüğünü seziyorum olay yerinin.

"İşte katil! Kaçıyor, yetişin!" gibi ünlemler çarpıyor kulağıma ve gaza basıyorlar peşimden. Yakınımda gene fren gıcirtısı, kapı gıcirtısı. Çocuk yuvasına yetişmişim. Kapı ziline bastım. Pencereye bir kız çıktı. seslendim: "Lütfen bir cankurtaran arabası! Orada bir adam bayıldı!"

Geriye döndüğümde kendimi iki şoförün kısılcacında buldum. Kollarımı mengene gibi sıkıyorlardı. "Bırakın beni, size n'oluyor be?" diye sertçe karşı koydum. Birisi cenesiyle olay yerini imledi:

"Önce adama bıçağı sapla öldür, sonra tüy, ha? Bizde sökmez bunlar. Kendi ülkenizde belki, ama bizde asla!"

Öteki bana ders vermeye kalktı:

"Adam öldürüp kaçmanın o kadar kolay olmayacağını kafan almıyor mu senin? Git de kendi çöplüğün e horozları! Yabancılar artık defolup gitsin Almanya'dan, diye nicedir gırtlığımızı yırtıyoruz. Haksız mıyız?"

"Bıçaklamak, öldürmek" gibi sözler işitiyorum, ama işittiklerimden bir şey anlamıyorum. Ürküyle, endişeyle karılı bir sesle sordum: "Adamcağız öldü mü yoksa? Bayılmıştı sadece. Ben bıraktığımda henüz soluyordu."

Susku içindeydiler. söylediklerime aldırmaksızın sürüklüyorlardı beni.

Olay yerinde kımıldılar belirmişti. Kalabalık yavaş yavaş dağılıyordu. Hastam bu arada kendine gelmiş, bir kaç yolcunun yardımıyla ayağa kalkmıştı. Kollarımı sıkkan mengeneler gevşedi. Sonunda salıverdiler beni. taşıtlarına binip gittiler.

Özgürdüm!

Öldürdüğüm Alman, bir elinde boş filesi, bir elinde ceketim beni bekliyordu. Üstüne başına baktım hayretle. Ceket, pantolonu kan kırmızı meyve sularıyla benek benekti. Ve kaldırım taşları arasında biriken kırmızı sızihtılar, insan kanını çağırıştırıyordu...

İşkenceyi Kurallaştıran Savcılar ve Yargıçlardır

AVUKAT ŞERAFETTİN KAYA

İşkence var mı, yok mu tartışması geçerliğini yitirdi artık. Türkiye'de işkence ve baskının sorgulama ve yönetim aracı haline getirildiği ve kuralaştığı yediden yetmiş herkes tarafından bilinmektedir. Cunta öncesi dönemlerde sadece sorgulama için işkencehanelerde görülen işkencenin, cuntanın gelişi ile birlikte savcılık sorgulama odalarına, mahkeme duruşma salonlarına, cezaevlerine ve köy meydanlarına taşındığı da artık dünya kamuoyunca bilinen bir gerçektir. Devrimci, demokrat ve yurtseverler açısından işkence ve baskı altına alınarak sorgulama olgusu halkın kafasına öyle yerleşmiş ki, sorgulamaya alınıp da kendisine işkence yapılmayana kuşku ile bakılmaktadır.

Doğru olan ikinci husus: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları bildirgesinde ve diğer uluslararası anlaşma ve sözleşme, konferans metinlerinde işkencenin kınanması, Türkiye'nin de bu anlaşma metinlerine, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine imza koyuşu ve uyacağına dair taahhütte bulunmasıdır.

Anayasanın 14. maddesinde: "Hiç kimseye eziyet edilemez. İşkence yapılamaz" der. T.C. Y.nın 243. maddesinde de: "İşkence yapmanın suç olduğu, beş yıla kadar cezasının olduğu" vurgulanmıştır. Bunlar halkın dediği gibi "kağıt üzerinde" kalan hükümlerdir. Yukarıda dediğimiz gibi bunun artık yalanı dolanı da yok. Nedeni de önemli değil. Önemli olan, tartışılması ve açıklığa kavuşturulması gereken konum, işkence ve baskının sorgulama aracı haline dönüşmesinin, kurallaşmasının sorumluları, suçluları kimlerdir?

İşkenceyi jandarma karakolunda, karakol konutunu ve görevli jandarma er-

leri yapar. Polis karakolunda bu görev polis memurlarınınındır. Soruşturma merkezlerinde işkenceyi, eğitim görmüş, bu konuda uzmanlaşmış siyasi şube memurları polisler, M.İ.T. yetkilileri ve soruşturma timlerinde görevli uzman subay, assubay ve erler sürdürürler.

Genel olarak halkta varolan kanı, işkenceyi bu kişilerin öz girişimleriyle, gizlice sürdürdükleri ve işkencenin sorumlusunun bu kişiler olduğudur. Bu kanı da kendiliğinden doğmamış, işkencenin asıl suçluları tarafından, hatta işkenceci bazı memurlar harcanarak ajiter girişimlerle bir fiil yaratılmıştır.

Resmi ağızların belirlemeleri, beyanatları doğrultusunda konuya yüzeysel bakıldığında işkence suçluları polis, jandarma, MİT elemanlarıdır. Öyle görünür. Ama, Türkiye'de varolan yasal yönetim ve yargılama dizgesi, emir ve komuta zinciri, yönetime egemen politik ve ekonomik güç ve düşünce yönünden konu irdelendiğinde, işkencenin sorgulama aracı haline dönüşümünü doğuran, kuralaştıran nedenlerin neler olduğu, kimlerin ve hangi işlevlerinden kaynaklandığı ve asıl sorumlularının kimler olduğu anlaşılır.

Bir gerçektir ki, işkence ve baskı cuntanın saygı değer generallerinin, şefleri Kenan Evren'in yönergeleri olmadığı sürece uygulanamaz. Sıkıyönetim komutanları, diğer görevli subay ve memurlar, cuntanın göz kaş işaretini almadan işkenceye evet demeleri ve işkence yapmaları olası değildir.

İşkencehanede, işkence altında iken, Kenan Evren'in radyodan yükselen "işkence bizden önce vardı... Polislerin şahsi davranışlarından kaynaklanan bazı münferid olaylar var... üzerinde duruyoruz" şeklindeki beyanatı, işkence altında bulunanların gülmeleri karşısında gazaba gelen işkenceci memur bir taraftan bizleri coplarken, diğer taraftan da şöyle söylüyordu: "Ulan! Benim işkence yaptığımı Kenan baba da, kolordu komutanı Kemal Yamak da, savcılar ve hakimler de bilir... Ben maaşımdan ayrı günde beş yüz lira da alıyorum. Niçin alıyorum? Size işkence yapmam için veriliyor. Devlet baba veriyor."

İşkenceci yalan söylemiyordu. Söyledikleri doğrudu. Bunun için kendisine para veriliyordu. Parayı veren de devletti, yani Kenan Paşa'ydı.

Bu durumda işkencenin asıl suçlusu, Kenan Evren ve hembası, onun emrindeki ve para olarak işkenceyi yapan polis, subay ve erlerdir denebilir mi? Acaba hukukun üstünlüğü ilkesini ve insan hak ve temel özgürlüklerin korunmasının gerekliliğini savunan Türk Hukuk Kurumunun, Türkiye Barolar Birliği'nin, Baroların, demokrasi havarisi zamanın demokrat, humanist bilim adamlarının, yazarlarının, basın mensuplarının Milletlerarası Af Örgütü'nün Türkiye Temsilcisi sayın profesörün günahı yok mudur?

Kürt halkı üzerindeki soykırım kokan baskı, zulüm, Diyarbakır cezaevinde Kürdistan ulusal demokratik muhalefeti- nin siyasi unsurları devrimci, demokrat ve yurtseverlere yapılan imhaları ama- cına yönelik uygulama, Türkiye'de 1923'lerden bu yana geçerli resmi sö- mürgeci ideolojinin gereğidir. Bu uygu- lamada suçlular, sorumlular bellidir.

Türkiye genelinde devrimci demokrat- lar üzerindeki baskı ve işkencelerin sorumlusu yalnız yukarda belirledikle- rimiz değil, bunların dışında, işkence- nin sorgulama aracı haline getirilmesi- nin, kural olarak yerleşmesinin bir noktada sorumlusu sivil ve askeri yar- gı organları, yargıçlar ve savcılardır.

Kürt köylerindeki baskı zulüm suç- luyu saptama, kişiyi suçlandırma amacı- nı taşımaz. Onun amacı tamamen politik- tir. Ancak işkencehanelerde sürdürülen işkenceden amaç; sorgulanan kişinin ey- lemelerini, suçlarını belirlemesi, baş- kalarını suçlayan, kendini suçlu duru- ma sokan, düzenlenmiş tutanakları imza- sı ile onaylamasıdır. Hukuk dilinde "suçunu ikrar" etmesidir.

Orta çağda, hatta yeniçağın ilk ya-

rısında hukukta "ikrar" kesin kanıttı. En sağlıklı kanıt olarak geçerli idi. Bu nedenle sorgulamada işkence, maddi ve manevi baskı, hukuken onaylanmış bir araçtı. Ancak 1925'lerden sonra, dünya hukuk sisteminde "ikrar" başlı başına delil olma niteliğini yitirdiği gibi, "ikrar"ın kabulü için "serbest irade" şartı aranmaya başladı.

Türkiye'de varolan hukuk dizgesi açısından da bu geçerlidir. Yargıtay kar- rarlarında maddi ve manevi baskı yapı- larak elde edilen "ikrar"ın, hukuka ay- kırı olarak elde edilen kanıtların kişi aleyhine delil olamayacağını vurguladı- ğı gibi, askeri yargı da askeri askeri savcı huzurunda yapılmamış, sonraki saf- halarda inkar edilmiş veya somut daya- naklarla doğrulanmamış "ikrar"ların ka- nıt olarak hukuken geçersiz olduğu da belirtilmiştir.

Ayrıca 353. sayılı askeri yargılama usul yasasının 156. maddesinde şöyle der: "Ancak askeri savcı tarafından dü- zenlenen ifade tutanakları sanığın ik- rarına delil olarak mahkemede okunabi- lir."

Ceza yargılama hukuk yasasının 247. maddesinde, savcılıkta düzenlenen ifade tutanaklarının da ikrara delil olarak okunması uygun görülmemiştir. Maddede: "Sanığın sulh hakimi tarafından düze- lenen ifade tutanağı ikrarına delil olarak okunabilir" denmektedir.

Bu yasal duruma göre, emniyetçe, so- ruşturma timlerince düzenlenen ifade tutanakları delil niteliğine sahip ol- madiğı gibi, işkence ile kişinin suçunu ikrar etmesi de aleyhine delil olarak değerlendirilemez. Bu durumda savcıla- rın, sanıkların soruşturma merkezlerin- de, emniyet ve jandarma karakollarında alınan ifadelerini kaynak göstererek kişiyi suçlaması ve hakkında kamu dava- sı açması ne kadar yanlışsa, yargıcın soruşturma ifadelerini duruşmada okuma- sı ve iddianın doğrulanması açısından kanıt olarak değerlendirilmesi de ada- let ve hakaniyet açısından doğru de ğil- dir ve hukuken geçersizdir.

Gelgelelim ki, bu yasal duruma kar- şın, 1970'lerden bu yana sayın savcı- lar ve yargıçlar, bu konuda titiz dav- ranmamışlar, yargıtayın bir çok karar- larında karşı çıkılmasına karşın, kara- kollarda, soruşturma merkezlerinde iş- kence ile düzenlenen ifade tutanakları- na zaman zaman itibar etmişlerdir. 1979'

larda durum tamamen değişmiş ve savcılar nezdinde olduğu gibi yargıçlıkça da karakollarda, emniyet hücrelerinde, sıkıyönetim soruşturma merkezinin işkencehanelerinde yapılan işkencelerle alınan ifadeler, zorla imzalatılan ifade tutanakları, kişinin suçlanması ve cezalandırılması için yeterli görülmüş ve suçun doğrulanması açısından somut dayanağı gerek görülmemiştir. Mevcut yasa hükümleri rafa kaldırılmıştır.

1979 öncesi dönemlerde devlet yetkilileri, emniyetçiler: "Biz yakalıyoruz, adama zorla suçunu ikrar ettiriyoruz, mahkemeye çıkıyor mahkeme serbest bırakıyor." diye dert yanarlardı. Bu nedendir ki, o dönemlerde işkence sorgulama raçı değildi ve yoğunlaşmamıştı. Zaten işkence ile alınan ifadeler, emniyetçe düzenlenen anlatım tutanakları davada geçerli bir kanıt olarak nitelik kazanmadıkça, işkence ve baskı yoğunlaşmaz ve kural olarak sorgulama vasıtası olamaz.

Sayın savcılar, sayın yargıçlar hukuku bitirirken, hakim veya savcılık görevine atanırken yaptıkları yemine sadık kalsalar, uygulamak zorunda oldukları yasa hükümlerine, hukukun üstünlüğü prensibinden hareketle uysalardı, bugün işkencenin bu düzeye ulaşması ve sorgulamada usul haline gelmesi olası değildi.

Savcılar ve yargıçlar 353. sayılı yasanın 156. ve e.y.u.y.nın 247. maddesindeki hükümleri rafa kaldırdıkları gibi, "siyasi suçluların sorgusu yalnız savcı tarafından yapılacağını" getiren (hazırlık soruşturması) Ceza Uygulama Usul Yasasına eklenen ek madde hükmünü de önemsememektedirler. Bunun yanında işkence iddialarının soruşturulmasında da üzerlerine düşen görevi yapmamaktadırlar.

353. sayılı yasanın 95. maddesindeki yargı uyarınca "soruşturma ve yargılama sırasında bir suçun işlendiğini öğrenen savcı hemen soruşturmaya geçmek, delilleri toplamak zorunda olduğu gibi, yargıç da böyle bir durumda gerekli soruşturmanın yapılması için savcılığa ihbar yapma ile yükümlüdür.

İşkencehaneden çıkan kişi savcının ve yargıcın huzuruna çıkarılır. Savcılar ve yargıçlar işkencehaneden getirilen kişilerin durumlarını gözleri ile müşahade ettikleri gibi, sanık da kendisine işkence yapıldığını, ifadesinin

ışkence yapılarak saptandığını söyler. Kendilerini savunduğum 3 000'i aşkın kişi aynı biçimde savcının ve yargıcın huzuruna çıkarılmış ve huzurda aynı şekilde kendilerine işkence yapıldığını, işkencenin izlerini halen üzerlerinde taşıdıklarını söylemişlerdir.

Savcının ve yargıcın gördüğü durum ve yapılan belirleme karşısında yasal görevi, sanığı hemen adli tabibe sevkedip, raporunu aldırma ve sanığın bu konuda detaylı anlatımını saptayarak suçluları hakkında soruşturma açmasıdır.

Ne yazık ki, sıkıyönetim askeri savcıları, Cumhuriyet savcıları, Sıkıyönetim Askeri Savcılığı ve sıkıyönetim askeri mahkemesi yargıcı olarak görevlendirilen savcı ve yargıçlar, sanıkların kanlı, morarmış yüzlerini, kırık kafalarını, şişen bacaklarını, onların yürüyemez hallerini görmemezlikten geldikleri gibi, sanıkların işkence ile ilgili anlatımlarını, bırakalım soruşturma konusu yapmalarını, tutanağı bile geçirmemekte ve mümkün merteye bu hususta azami gayret göstermektedirler.

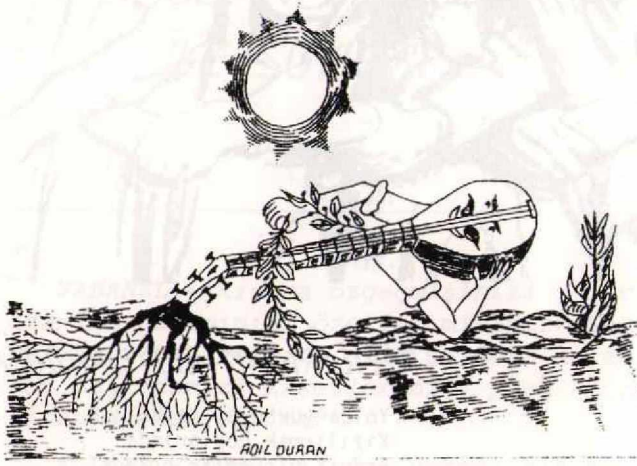
Kanımca savcılar ve yargıçlar bu hususta, yargıçlık ve savcılık niteliklerini öne çıkararak, hukukun üstünlüğü, (kanunilik) ilkesini yaptıkları yemine sadık kalarak, vicdani sorumluluk içinde titizlik gösterebilirler, bugün Türkiye'de bu insanlık dışı uygulamalar söz konusu değildi, veya işkenceciler, işkencecibaşları bu futursuzca davranış içinde olamazlardı.

Kenan Evren, onun hembası hesabına görev yaptığı burjuvazinin çıkarları ve politikası doğrultusunda, egemenliğine karşı çıkan, onu iktidardan indirmeyi amaçlıyan muhalefetin öğeleri işçiye, köylüye, devrimci, demokrat aydına karşı yapısı icabı şiddet göstermesi onu imhayı planlaması, ezmesi, ona hayat hakkı tanımaması düşünülebilir, bunun bir gün hesabını verecek.

Ama asıl hesap sorulacak kişiler kanımca, adalet adına, hukukun üstünlüğü ilkesini kenara iten ve insanlık dışı uygulamalara onay veren, adaletten hiçbir şekilde ayrılmayacağına yemin eden, her yerde ve her zaman bağımsızlığını vurgulayan, halkın güvencesi savcılar ve yargıçlardır.

Bilinmelidir ki, bugün Türkiye'de işkencenin, baskının yoğunlaşmasının ve sorgulama aracı haline gelmesinin esas sorumlusu bunlardır.

HALK OZANLARI

Halk ozanlarıyla ilgili bir tartışma Yabanel okurları arasında sürüyor. Dergi, önce yurtdışında yaşayan ozanların bir kısmıyla söyleşiler yapıp yayınladı, sonra "tartışma" bölümünde ozanlar üzerine iki yazı yayınlandı. Bugüne kadar yayınlanan yazılara ozanlar tavrı almadılar. Yazıların olumlu yanlarını onaylayıp, olumsuzlukları eleştirmediler.

Bu görev onları hala bekleye dursun, biz kısaca halk ozanlığı üzerinde duralım.

Nedir halk ozanı? Halkımız bu soruya kestirmeden "çalıp söyleyen" kişidir diye cevap veriyor. Halk ozanı Seyfili ise yabanel'de yayınlanan söyleşisinde "ozan halkın canlı gazetesidir" diyetarifi etmişti halk ozanını.

Tarihi gelişimi içinde halk ozanlığını incelediğimizde, bu iki tarifi birbiri bütünüleyen yanını hemen görürüz.

Ortaçağda halk ozanları; gazete, dergi, kitap, radyo, televizyon, teyp ve video gibi gelişen tekniğin ürünü kitle iletişim araçlarının bulunmadığı dönemlerde halkın kulağı ve dili olmuşlardır. Saz çalarak halkın müzik gereksinimine, şiir yazarak duygularına hitapeden halk ozanları bilgili, görgülü kişilerdi ve halk eğitiminde büyük rol oynuyorlardı.

Şimdi akla şu soru gelebilir: Yukarıda adı geçen kitle iletişim araçları, müzik ve şiir günümüzde öyle gelişmiştir ki, nemize gerek bizim "üç telli saz"? Nemize gerek orta çağ kalıntısı halk şiiri? Doğrusu bu kanı ilerici çevrelerde de yaygındır.

Bu çevrelerce Türkiye'nin bir köylüler ülkesi olduğu kabul edilmektedir. Özel olarak yurtdışında, fabrikalarda çalışan, büyük sanayi şehirlerinde ikamet eden bir yığın Türkiyelinin hala köylü kültürünü koruduğu yadsınamayacak gerçeklerdendir.

Durum böyle olunca, halk ozanlarının, geniş köylü kitlelerinin eğitiminde yurt dışında da hala önemli rol oynadıklarını söylemek yanlış olmaz.

Bu önemli görevi mevcut halk ozanlarının yerine getirip, getiremedikleri başka bir tartışma konusu olmalıdır. Önce halk ozanlığı kurumunun çalışır hale getirilmesi gerekiyor. Birçoklarından mevcut halk ozanlarının "slogan şiir" yazdıklarını duyuyoruz.

Oysa, yapılabilecek olan halk ozanlarına doğruyu, yanlıştan ayırmalarında yardımcı olmak, slogancılığı şiddetle eleştirip sanat değeri olan eserlerin yapılmasına arka çıkmaktır.

Tabii ki halk ozanlığının gelişimi esas olarak halk ozanlarının kendi çabalarına bağlıdır.

Bugünün en önemli görevlerinden birinin ulusal kültürün ve değerlerin emperyalist yazlaşmaya karşı koruma olduğunu da hatırlatmak yerinde olacak.

Yurtda olsun, yurtdışında olsun ulusal değerlerimizi korumak, demokratik mücadelemizi güçlendirmek, köylü kitleleri eğitebilmek için ozanlarımıza sahip çıkalım! Sahip çıkalım ki, Emekçi'ler, Gültekin'ler, Seyfili'ler, Haydar Korkmaz'lar, Kemteri'ler, Emrah'lar, Düşküni'ler, Temeli'ler, Zamani'ler, Şah Turda'lar, Burhani'ler, Yoldaş'lar, Savaş'lar, Garip Şahin'ler, Rençber'ler ve Fezai'ler daha bir çoğalsınlar. Daha bir güçlensinler, daha bir gelişsinler.

Geçen sayımızda ünlü sanatçı Bertol Brecht'in HEPSİ HALKA KARŞIDIR adlı şiirinin altına yanlışlıkla GÜLTEKİN imzası yazılmıştı. Düzeltir, özür dileriz.

DÜNYA PROLETARYASINA ÇAĞRI

Ey dünya işçi sınıfı
Savaşa karşı savaş aç
Bu tarihi görevindir
Savaşa karşı savaş aç
Var oldukça burjuvalar
İnsanlığa zararı var
Ey ezilen bütün halklar
Savaşa karşı savaş aç
Devler çarpışmak üzere
Belki güneş düşer yere
Basılmadan düğmelere
Savaşa karşı savaş aç

Nötron değil bir oyuncak
Mutlak birgün patlayacak
Ve insanlık son bulacak
Savaşa karşı savaş aç

Üç,iki,bir,ateş derler
Ne gök kalır nede yerler
Ve dünyayı eritirler
Savaşa karşı savaş aç

Haksız emperyalist savaş
Haklıdır devrimci savaş
Birles,ayaklan,kaldır baş
Savaşa karşı savaş aç

Zamani haykır dünyaya
Haykır proleteriyaya
İnsanlığı kurtarmaya
Savaşa karşı savaş aç

ZAMANI

KANLARIMIZLA

Destan yazdık her tarafa
Dökülen kanlarımızla
Vartini'k'te,Nurhak'larda
Dökülen kanlarımızla

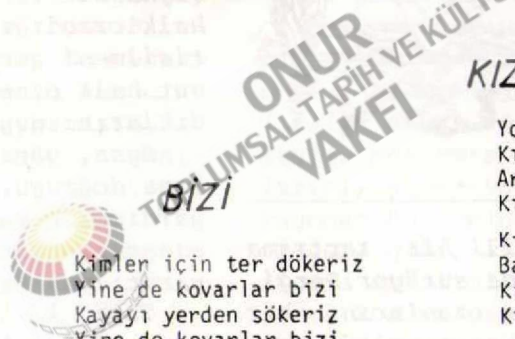
Yüreğimiz yandı pişti
Yoldaşlar iş başa düştü
Kızıldere doldu taşı
Dökülen kanlarımızla

Bozuk düzen bizi yaktı
Evimiz barkımız yıktı
Munzur suyu kızıl aktı
Dökülen kanlarımızla

Halk savaşına başladı
Sanılmasın ki boşladı
Devrim bayrağın işledik
Dökülen kanlarımızla

Bu kanlar tohum olacak
Fıskıracak kucak kucak
Döken itler boğulacak
Dökülen kanlarımızla

MERDANI

Kimler için ter dökeriz
Yine de kovarlar bizi
Kayayı yerden sökeriz
Yine de kovarlar bizi

Yapan benim yaratan ben
Faşizmden gitmiyor kin
Korku verdiler evvelen
Yine de kovarlar bizi

Kanun diyor ilan yazar
Köpekleri kol kol gezer
İşçilere kuyu kazar
Yine de kovarlar bizi

Silah al eline Yoldaş
Devrim için verilir baş
Birleşirsek hey arkadaş
O zaman kovamaz bizi

YOLDAŞ

SELAM

Bizden selam olsun bıkip yılmadan
Devrim için mücadele verene
Dara,jaçlarında,iskencelerde
Can verene,direnene,bin selam!

Devlet terörüne,katliamlara
Sokak ortasında vurulanlara
Devrimci şerefi koruyanlara
Halkı için ölenlere bin selam!

Bir gün gelir dar aıacı kırılır
Faşist cellatlardan hesap sorulur
Halkımız kurtulur,zulüm son bulur
Özgürlüğe,sosyalizme bin selam!

İŞÇİ

KIZILIRMAK BOYLARINDA

Yolda yürürken kaybolduk
Kızılırmak boylarında
Aradık bir çığır bulduk
Kızılırmak boylarında

Kızılırmak coşar durur
Baharda karaya vurur
Kimi ağır yüklü yürür
Kızılırmak boylarında

Taşları karalı aklı
Boy boy irili ufaklı
Kim ne bilir neler saklı
Kızılırmak boylarında

Kızılırmak'ta bir hal var
Her damlasında bir sel var
Kara çalı,kızıl gül var
Kızılırmak boylarında

Emekçi'nin özü kalır
Can toprakta sözü kalır
Kendi gider izi kalır
Kızılırmak boylarında

EMEKÇİ

MEMLEKETİM

Yürekten özledim seni
Memleketim,memleketim
Gurbete hapsettin beni
Memleketim,memleketim

Suyundan içen dirilir
Pamuğun kara bürülür
Bağında gülün derilir
Memleketim,memleketim

Düşmanına verirsin yer
Gelir süt suyundan içer
Madenini alıp göçer
Memleketim,memleketim

Rençber kurban toprağına
Bülbülü öten bağına
Yiğit gezen her dağına
Memleketim,memleketim

RENÇBER

OZAN YOLDAŞ İLE SÖYLEŞİ

YABANEL - Kısaca özgeçmişinizi ve ozanlık yaşamınızı özetler misiniz? Saza ne zaman başladınız, şiir yazmaya ne zaman başladınız? Kasetleriniz, plak ve kitaplarınız var mı?

YOLDAŞ - 1960 yılında yoksul bir köylü kürt ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldim. Köydeki yoksul ve sefil yaşıntımız, şehirde daha iyi bir ekmek kapısı bulma amacıyla bizi şehire göç etmeye zorladı. Şehire göç etmemiz yaşıntımızda bir değişiklik yaratmadı. Yine yoksulluk ve sefalet peşimizi bırakmadı. 1976 da çevremizdeki devrimciler vasıtasıyla, devrimci fikirlerle yüz yüze geldim O dönemden bugüne kadar devrimci mücadele içerisinde yer aldım. Çok küçük yaşlarda saz çalmaya başladım. ve uzun zamandan beri devrimci gecelere çıkmaktayım. Yurtdışında da bir çok devrimci geceye çıktım, çıkmaktayım. Almanya'da bir kaset yaptım.

YABANEL - Öğrendiğimize göre Federal Almanya'da sığınma hakkını kullanmak için müracaat etmişsiniz. Birincisi, bu müracaatın sebepleri hakkında, ikincisi: Alman devletinin sığınmacılara karşı tavrı hakkında birkaç cümle söyler misiniz?

YOLDAŞ - Türkiye'de kalabilmenin şartları ortadan kalktığından dolayı 1978 yılında yurtdışına çıktım ve Federal Almanya'da sığınma isteminde bulundum.

Federal Alman hükümeti uyguladığı gerici yabancılar politikasının bir parçası olarak ilticaların ekonomik, sosyal ve siyasal haklarını gün be gün budama yolunu tutmaktadır. Zaten bugüne kadar iltica akımını önleme kisvesi altında yapılanlar iltica hakkını ortadan kaldırmaya yönelmekten başka birşey değildir.

YABANEL - Devrimci sanat ve sanatçılar üzerine görüşlerinizi kısaca açıkla-
lar mısınız?

YOLDAŞ - Devrimci sanat ezilen kitlelerin duygularını ve düşüncelerini en iyi ve berrak bir şekilde anlatan ve aynı zamanda kitleleri devrim için örgütleyen sanattır. Devrimci sanat, ezilen halk yığınlarının devrime umudunu ve iyimserliğini geliştirir, devrimci ahlak ve iradenin yaygınlığını sağlar, devrime inancı sarsılmaz kılar. Burjuvaziye karşı sürdürülen mücadelede önemli bir cepheyi oluşturan devrimci sanat, proletarya ideolojisiyle donanmalıdır. Proleter devrimci sanatın en önemli görevlerinden birisi: kitleleri revizyonist ve karşı-devrimci sanatın etkisinden kurtarmaktır.

YABANEL - Halk ozanlığının dünü, bugünü ve yarını hakkında neler düşünüyorsunuz? Somut olarak halk ozanlarının yurt dışında görevleri nelerdir sizce?

YOLDAŞ - Halk ozanları geçmişte düzenin zorbalıklarına karşı halkın saflarında yer alıp mücadele verdiler. O dönemlerde sosyalist fikirler olmamasına rağmen onların yazdıkları şiirler bugün dahi daha değerini ve güncelliğini korumaktadır.

Geçmişte olduğu gibi bugün de halkımızın bağrında yetişmiş birçok devrimci ozan var. Sazları ve şiirleri ile halkımızın sorunlarını dile getiriyorlar. Devrim mücadelesine sanat cephesinde omuz veriyorlar.

Bugün ozanları geçmişin ozanlık geleceğinin olumlu yönleri üzerinde yükselmeli, kendisini yenilemeli, proletaryanın ideolojisinin yol göstericiliğinde sanatlarını geliştirip çağdaşlaşmalıdırlar. Onlar ancak böylece kendilerini geleceğe daha sağlam bir temelde hazırlamış olurlar.

Türkiye'yi terk edip başka bir ülkede yaşamak zorunda bıraktırılan göçmenler, bulundukları ülkelerde büyük acılarla ve büyük zorluklarla karşılaşmaktadırlar. Onların yaşamları yurtdışında yaşayan devrimci ozanlar için büyük bir materyal kaynağıdır. İşte yurtdışındaki halk ozanları bu kaynağı devrim mücadelesi yararına kullanmalı, işlemelidirler. Diğer taraftan Türkiye'de yaşanan zulmü, zorbalığı ve işkenceleri teşhir etmelidir. Türkiye ve dünya devrimine omuz vermelidir.

AĞLAYABİLMEK

Cigerlerim parçalanıyor
İçim içime sığmıyor artık
Ağlayamıyorum
Keşke bir ağlayabilseydim
İçim rahatlardı
Gözlerim camda
taa uzaklarda
dostlar orada
dostlar iskencede
Aldığım nefesten utanıyorum
Keşke bir ağlayabilseydim
İçim rahatlardı...

MESUT

HASRETİMİZ BÜYÜK

Ölümün
Gözlerinden öpmüşüm
Yaşamak uğruna
Ellerim ulu sancılar yüklü
Umudum umut.
Yürüyorum karanlıktan aydınlığa
Bir safak vakti
Kızıl güller ışıığında
Yüce dağ başına ateş yakmışım
Şahinlerin kanatları yelpaze
başımız dumanlı gönlümüz sevmiş
aşkımız taze
HASRETİMİZ BÜYÜK
ölümü/gözlerinden öpmüşüm
yaşamak uğruna

E. ÜNLÜER

ÖVGÜ

onlar gazeteler dolusuydular
mapushaneler karakollar
kışlalar dolusuydular
alinyazısı değildi ak umutlarında
onlar barışla kardeş kardeşe
bir evren dolusuydular
onlar dağlara gittiler bir avuç
kuşlar sustu dağlarda
kanatları kırık
türküler vardı Pir Sultan'dan
Yunus'tan
türküler Köroğlu'dan
Karayılan'dan yana
onlar
tomsonlara,mavzerlere karşı
ölümü su diye içtiler
kana kana

CAN YOKSUL

EL KAPISINDA

El kapısında
Düğümlemiş acılar yüreğimde
Yalnızlık tepeler bir yanımı
Yoksulluğumuz gururumu bıçaklar
El pençe dururken
Markın eşğinde
Şiir sarar yarımı
Dağsız bu kentte
Şiirimi takarım omuzuma
Eskiya olurum.

MUSTAFA ÖNAL

YUMAKLAR

Soğuk içimde kasırga koparıyor,
iki yumak var yüreğimde;
biri boşalıyor,
beriki sarıyor ayrı.
Soğuk içimde kasırga kopardı,
yüreğimdeki kor,
baskın çıktı soğuğa.
iki yumak vardı yüreğimde;
biri boşaldı,
beriki sarıyor habire.

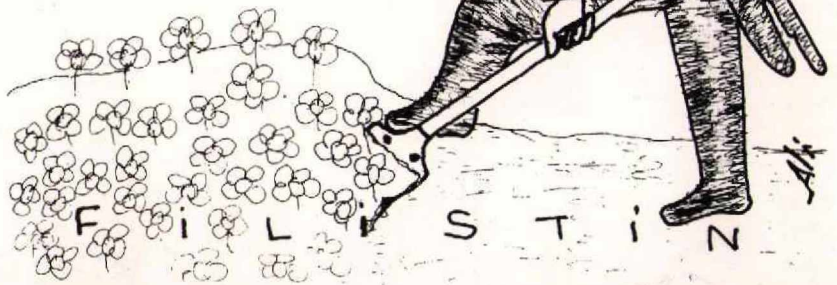
ŞENOL GÜREL

BİLİR MİSİN

bilir misin
nazlı gülüm
nur cehreli toprağımı.
başı yiğit dağlarımı,
güneşimi bilir misin?
bilir misin şafağımı,
zor sevdalı yüreğimi?
yeşerecek tohumumu,
umudumu bilir misin?

bilir misin
kara gözlüm,
uçan turnam,
kurşun sözlüm?
kan ağlıyor memleketim.
kavgamı sen bilir misin?

A. TANRIKULU

HÜRRİYET

Ben seni
işkencelerde,darağaçlarında
ölümlerde devşirdim
ey direnme
ben seni
kalleslerde,yüreksizlerde
gözyaşlarında tanıdım
ey ihanet
ben seni
acılardan caldım
demirden işledim
ben seni
alın terinden süzdüm
ey ekmek
ben seni
kula kulluktan,kölelikten
mahpusta ve zincirde
derdim ey hürriyet
ben seni
kavgada,zaferde
devrim yolunda
döğülenlerden
nakışladım
ey kurtuluş
Ve ben seni
emekten ve alınterinden
yarattım
ey hayat.

YURTSEVER

BİRLİK

korku,
geri çekilmek
kurtuluş değildir zorluktan.
birlikten kuvvet doğar.
bir kaç kişinin haykırışı
bir şey kazandırmaz uğraştan.
gerçek zafer istiyorsak;
el ele verip
haykırmalıyız
hep bir ağızdan.

A. TANRIKULU